

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 16 – Historie

Role redakce Lidových novin při formování Národní strany práce

Jiří Fiala
Jihomoravský kraj

Brno 2018

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 16 – Historie

Role redakce Lidových novin při formování Národní strany práce

The role of the editors of newspaper Lidové noviny during the formation of political party Národní strana práce

Autoři: Jiří Fiala

Škola: Gymnázium Brno, třída Kapitána Jaroše, příspěvková
organizace, třída Kapitána Jaroše 14, 658 70 Brno

Kraj: Jihomoravský kraj

Konzultant: prof. Mgr. Lukáš Fasora, Ph.D., Mgr. Michaela
Šlesingerová

Brno 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracoval/a samostatně a použil/a jsem pouze prameny a literaturu uvedené v seznamu bibliografických záznamů.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

V Brně dne.....

Podpis.....

Poděkování

Moc rád bych chtěl poděkovat svým konzultantům, především panu prof. Mgr. Lukášovi Fazorovi, Ph.D. a paní Mgr. Michaelae Šlesingerové za pomoc, připomínky a velkou dávku trpělivosti, paní RNDr. Ivě Kubištové, Ph.D. za poskytnuté rady a svým rodičům prof. PhDr. Petru Fialovi, Ph.D., LL.M. a Mgr. Janě Fialové, Ph.D. za pomoc, podporu a rady při psaní této práce a panu doc. PhDr. Jiřímu Pernesovi, Ph.D. za poskytnutí literatury a cenných rad.

Abstrakt:

Cílem této práce je analýza role a vlivu redakce deníku Lidové noviny při vzniku a formování prvorepublikové Národní strany práce. Po úvodu se práce zabývá podáním informací o Lidových novinách, o Národní straně práce a o volbách do Národního shromáždění Československé republiky roku 1925, krátce před kterými strana vznikla. Dále soustředí na samotný popis role redakce Lidových novin na vznik Národní strany práce nejdříve na příkladu jednotlivých významných osobností a poté na příkladu prostoru věnovanému straně v Lidových novinách. Na konci je závěr a použité zdroje – bylo čerpáno jak z primárních zdrojů (archiválie, dobový tisk), tak ze sekundárních zdrojů (knihy).

Klíčová slova: Československo, 20. století, Lidové noviny, Národní strana práce, československé volby do Národního shromáždění 1925, Jaroslav Stránský

Abstract:

The goal of this paper is the analysis of the role and influence of the editors and people involved with the newspaper Lidové noviny (The People's Newspaper/People's News) on the formation of a Czechoslovak interwar political party Národní strana práce (National Labour Party). After the preface, the paper provides information about the newspaper Lidové noviny, about the political party Národní strana práce and about the Czechoslovak National Assembly election of 1925, shortly before which the party was formed. After that, the paper concentrates on the description of the role of Lidové Noviny on the formation of Národní strana práce, at first on the examples of individual important personalities, then on the publicity given to the party by Lidové noviny. Finally, there is the conclusion and used sources – both primary (archival materials, contemporary press) and secondary (literature) sources are used.

Key Words: Czechoslovakia, 20th century, Lidové noviny, Národní strana práce, czechoslovakian National assembly elections of 1925, Jaroslav Stránský

Obsah

1. Úvod.....	7
1. 1. Metodika práce, prameny a literatura.....	7
2. Lidové noviny	9
2. 1. Vznik a historie Lidových novin.....	9
2. 2. Podoba Lidových novin v roce 1925.....	11
3. Národní strana práce	13
3. 1. Vznik a charakteristika strany	13
3. 2. Program Národní strany práce.....	16
3. 3. Vývoj strany po volbách v roce 1925.....	17
4. Volby v roce 1925.....	19
4. 1. Výsledky voleb v roce 1925	20
4. 2. Situace po volbách v roce 1925.....	26
5. Role redakce Lidových Novin při vzniku Národní strany práce	28
5. 1. Osobnosti.....	28
5. 1. 1. Jaroslav Stránský	29
5. 1. 2. Arnošt Heinrich	33
5. 1. 3. Karel Čapek	36
5. 1. 4. Karel Zdeněk Klíma	38
5. 1. 5. Ferdinand Peroutka.....	40
5. 1. 6. Jiří Beneš	42
5. 1. 7. Jaroslav Kallab.....	43
5. 1. 8. Další osobnosti.....	45
5. 2. Prostor Národní strany práce v Lidových novinách.....	46
6. Závěr	48
7. Seznam použitých pramenů a literatury	49
8. Seznam použitých zkratk	51

1. Úvod

Na konci léta roku 1925 se od Československé národní demokracie odtrhlo opoziční, tzv. moravské křídlo, protože nesouhlasilo s politickým směřováním strany pod vedením předsedy Karla Kramáře. Jeden z předních představitelů tohoto křídla Jaroslav Stránský již předtím začal připravovat založení nové strany, která byla později nazvaná Národní strana práce. Tato strana oficiálně vznikla 16. září 1925, krátce po vlně vystupování členů z Československé národní demokracie. Národní strana práce neměla moc času získat členy a zorganizovat se, protože hned měsíc po jejím vzniku byly vypsané parlamentní volby na 15. listopadu 1925. Strana se těchto voleb zúčastnila a navzdory krátké době existence v nich obdržela překvapivé množství hlasů. Do Národního shromáždění se ale nedostala, částečně kvůli volební reformě schválené krátce před volbami. Zajímavý je na této straně ale hlavně fakt, že její zakladatel, již zmíněný Jaroslav Stránský, byl zároveň majitelem deníku Lidové noviny. Lidové noviny se pak částečně staly součástí předvolební kampaně a významně této straně pomáhaly. Mnohé osobnosti, které byly spjaty s Lidovými novinami této straně vyjádřily podporu.

Tato práce si dává za cíl odpovědět na otázku, zda a nakolik byl vliv redakce Lidových novin důležitý pro vznik Národní strany práce. Pokusí se tedy analyzovat roli, jakou redakce, hlavně někteří redaktoři a osoby úzce spolupracující s novinami, měla při vzniku a následném formování této nové strany během konce léta a podzimu roku 1925. Uvedené téma v této podobě ještě zpracováno nebylo.

1. 1. Metodika práce, prameny a literatura

Výzkum tématu začal v Moravském zemském archivu ve fondu Lidové noviny Brno. „Významná korespondence s mnoha spolupracovníky listu“, která je uložena v tomto fondu, jak je napsáno na jeho popisu na stránkách ministerstva vnitra,¹ byla zamýšlena jako jeden z hlavních primárních zdrojů této práce. Bohužel ze sledovaného období, asi 8 měsíců v roce 1925 kdy Národní strana práce vznikala a formovala se, v tomto archivu není mnoho materiálů. Z toho důvodu byly jako stěžejní primární zdroj využity Lidové noviny samotné, které jsou přístupné v digitální knihovně Moravské zemské knihovny.² Dalšími primárními

¹ Archivní fondy ČR. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archivni-fondy-cr/>

² Lidové noviny. *Digitální knihovna* [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.digitalniknihovna.cz

zdroji, které byly použity při psaní této práce, jsou: výsledky voleb do Národního shromáždění dostupné na stránkách Českého statistického úřadu³, dále pak Národní listy, také dostupné na stránkách digitální knihovny Moravské zemské knihovny⁴ a revue Přítomnost, dostupná z internetu.⁵

Základním literárním zdrojem byly knihy *Svět Lidových novin* od Jiřího Pernese⁶ a *Politické strany (1861-1938)* od Jiřího Malíře, Pavla Marka a kolektivu.⁷ Mezi další použitou literaturu pak byly zařazeny knihy: *Osobnosti Lidových novin*⁸, *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*⁹, *České země v éře první republiky (1918-1938) – Díl první*¹⁰, *Boj o hrad* od Antonína Klimka¹¹ a *Velké dějiny zemí koruny české*¹². Kromě knih byly použity i další sekundární zdroje a to: bakalářská práce Jana Zápotockého *Lidové noviny jako nástroj politické komunikace Národní strany práce v letech 1925-1930*¹³ a bakalářská práce *Parlamentní volby 1925* od Eriky Širůčkové.¹⁴

³ Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935. *Český statistický úřad* [online]. Dostupné z: www.czso.cz

⁴ Národní listy. *Digitální knihovna* [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.digitalniknihovna.cz

⁵ Přítomnost. *Archiv všech čísel od roku 1924* [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné z www.pritomnost.cz

⁶ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893-1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-056-9.

⁷ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005. ISBN 80-7239-178-X.

⁸ ZÍDEK, Petr, et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knížní klub), 2014. ISBN 978-80-242-4507-2.

⁹ FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILOV, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. ISBN 80-7325-105-1.

¹⁰ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938), Díl první: Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Druhé, opravené vydání. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-195-7.

¹¹ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad I. Hrad a Pětka: Vnitropolitický vývoj Československa 1918 - 1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Praha: Panevropa, 1996. ISBN 80-85846-06-3.

¹² KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí koruny české XIII*. Praha: Paseka, 2000. ISBN 80-7185-328-3.

¹³ ZÁPOTOCKÝ, Jan. *Lidové noviny jako nástroj politické komunikace Národní strany práce v letech 1925-1930*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2009. 49 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Sekera, Ph.D.

¹⁴ ŠIRŮČKOVÁ, Erika. *Parlamentní volby 1925*. Praha, 2013. Diplomová práce. Karlova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav politologie. Vedoucí práce PhDr. Michal Pehr, Ph. D.

2. Lidové noviny

2. 1. Vznik a historie Lidových novin

Deník Lidové noviny vznikl v prosinci roku 1893 v Brně. Ve své činnosti deník pokračoval kontinuálně i přes obě světové války až do roku 1952, kdy bylo jeho vydávání zastaveno. Poté byly Lidové noviny obnoveny v roce 1988 jako samizdat a po revoluci začaly být opět jako deník vydávány legálně a dodnes se řadí mezi nejznámější a nejrozšířenější české deníky.

Lidové noviny vznikly sloučením brněnských Moravských listů, založených Adolfem Stránským v roce 1889 s olomouckým deníkem Pozor. První vydání Lidových novin vyšlo 16. prosince 1893.¹⁵ Stránský byl zároveň předsedou Lidové strany na Moravě, takže se noviny zpočátku staly stranickým tiskem pro tuto stranu a nesly tak podtitul „Orgán strany Lidové na Moravě“.¹⁶ V roce 1898 se Adolf Stránský stává výhradním vlastníkem Lidových novin. V roce 1903 se Adolfovi Stránskému podařil významný posun v efektivitě a nezávislosti deníku, když získal tiskařskou koncesi a mohl tak založit vlastní Lidovou tiskárnu.¹⁷

Důležitým okamžikem v historii Lidových novin byl bezpochyby příchod Arnošta Heinricha do redakce v roce 1904. Jeho vstupu napomohl jeho přítel, syn majitele Lidových novin Jaroslav Stránský, se kterým se Heinrich seznámil na studiu práv v Praze, a Heinrichovu přijetí jistě neuškodily pochvalná slova od T.G. Masaryka o jeho novinářské práci.¹⁸ O šest let později v roce 1910 měl již Heinrich pozici vedoucího redaktora a mezi léty 1919 a 1928 a potom 1929 a 1933 byl šéfredaktorem.¹⁹ Heinrichovo působení mělo nepochybně na Lidové noviny pozitivní efekt, neboť díky němu značně vzrostla prestiž celého deníku, vzhledem k tomu, že se mu podařilo získat jako přispěvatele tehdejší významné spisovatele. Díky němu

¹⁵ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 15. ISBN 80-7106-056-9.

¹⁶ FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILOV, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s.195. ISBN 80-7325-105-1.

¹⁷ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 19. ISBN 80-7106-056-9.

¹⁸ Tamtéž, s. 21; JERÁBEK, Miroslav. *Novinář Havlíčkova ducha: Arnošt Heinrich*. In: ZÍDEK, Petr et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 66. ISBN 978-80-242-4507-2.

¹⁹ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 135-136. ISBN 80-7106-056-9.

se ke spolupráci s Lidovými novinami přidali například Viktor Dyk, Karel Toman, Antonín Sova, Fráňa Šrámek, Stanislav Kostka Neumann, František Gellner nebo Jiří Mahen.²⁰ Příkladem další důležité změny, která se v Lidových novinách udála díky Arnoštu Heinrichovi byl přesun hlavního vydání z odpoledního na ranní.²¹

Negativní dopad na Lidové noviny mělo vypuknutí první světové války. Část redakce byla donucena odejít do armády. Kvůli zvýšeným regulacím ze strany státu bylo také omezeno zpravodajství. Během války se redakce nezapojovala do psaní prorakouských politických článků, a dokonce za tuto nelояální (ne-)aktivitu byli někteří redaktori vyšetřováni. Do Lidových novin tedy posílalo Policejní ředitelství Brno své vlastní politické prorakouské úvodníky.²² Členové redakce Lidových novin si nemohli dovolit psát jakkoliv protirakouské texty, ačkoliv by si to mnohdy přáli, protože před vydáním musel deník projít cenzurou a čelili by nepochybně stíhání. I přesto můžeme v Lidových novinách za války najít spoustu článků kritických k monarchii ve formě různých jinotajů. Za války se nejen snížil denní náklad novin, ale zhoršila se i kvalita jejich obsahu. Mnoho důležitých přispěvatelů bylo nuceno odejít do války a tím poklesl počet významných osobností, kteří mohli s Lidovými novinami spolupracovat. Proto se Heinrich, který se již předtím zasadil o spolupráci mnoha osobností s Lidovými novinami, rozhodl hledat nové tváře které by mohli s redakcí spolupracovat. Tak se Heinrichovi podařilo získat pro noviny například Františka Šelepu, který v té době byl ve vojenské službě v brněnských kasárnách.²³

Lidové noviny také hrály nemalou roli při vzniku samostatného československého státu. V této době již měly podstatný vliv v zemích koruny české. Obrovskou roli zde sehráli hlavně tehdejší majitel Lidových novin, jejich zakladatel, Adolf Stránský a vedoucí redaktor Arnošt Heinrich. Už po nástupu Karla I. jako nového císaře Rakousko-Uherska se výrazně změnilo klima v monarchii – došlo totiž k velké liberalizaci veřejného života, byla zmírněna cenzura a po třech letech svolán parlament. Díky tomu mohl být Adolf Stránský mnohem více politicky aktivnější a být součástí politického života v Říšské radě (parlament Předlitavska),

²⁰ JERÁBEK, Miroslav. *Novinář Havlíčkova ducha: Arnošt Heinrich*. In: ZÍDEK, Petr et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 66. ISBN 978-80-242-4507-2; PERNES, Jirí. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 21. ISBN 80-7106-056-9.

²¹ PERNES, Jirí. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 27. ISBN 80-7106-056-9.

²² Tamtéž, s. 47.

²³ Tamtéž, s. 43-52.

kde byl mezi prvními českými poslanci, kteří zde měli projev. Za války byl i Arnošt Heinrich nějakou dobu v aktivní vojenské službě v Salzburku, takže se nemohl podílet ani na chodu novin, ani na politické činnosti. Ale právě po uvolnění cenzury mohl začít psát politické úvodníky, které mu v Brně otiskli, a ve kterých již otevřeně kritizoval monarchii a vyslovoval se pro vytvoření samostatného československého státu.²⁴

Ke konci války byl 28. října 1918 vyhlášen samostatný Československý stát. Adolf Stránský tím získal spoustu práce s budováním nově vzniklého státu (stal se ministrem obchodu v první československé vládě), a tak začal postupně předávat své povinnosti v Lidových novinách svému synovi Jaroslavovi. Od roku 1921 již byl Jaroslav Stránský jejich majitelem.²⁵ Arnošt Heinrich se mezitím v roce 1919 stal šéfredaktorem Lidových novin. Mimo osobní úspěchy redaktorů se dařilo i novinám samotným. Do roku 1925, kterým se tato práce zabývá, se výrazně zvětšil počet stran v jednotlivých vydáních a zároveň se zvýšila zpravodajská i umělecká kvalita novin, neboť v novém demokratickém zřízení nebyly omezovány cenzurou.²⁶ V roce 1920 udělaly noviny důležitý krok, když otevřely redakci v Praze. Jejím šéfem se stal Karel Zdeněk Klíma.²⁷

2. 2. Podoba Lidových novin v roce 1925

Lidové noviny byly v roce 1925 již docela dobře zavedený deník. Zpravidla vycházely dvě vydání denně – ranní a odpolední, přičemž hlavním vydáním bylo to ranní. V tomto roce byl ranní náklad zhruba 35 000 výtisků, s cenou po 70 haléřích, odpolední náklad činil asi 40 000 výtisků po 20 haléřích.²⁸ Grafická podoba novin byla fixní, strany byly rozděleny do čtyř sloupců, na titulní straně celý první sloupec a často i části druhého a třetího sloupce zabíral úvodník, uprostřed titulní stránky byl prostor pro nejdůležitější zprávy. V dolní části se nacházelo obvykle místo pro krásnou literaturu a v pravém sloupci byly nejčastěji sloupky od redaktorů. Na dalších dvou stranách se objevovaly články o domácí a zahraniční politice

²⁴ Tamtéž, s. 50-52.

²⁵ PERNES, Jirí. Politik, novinář a právník: Jaroslav Stránský. In: ZÍDEK, Petr et al. Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889. Praha: Universum (Knížní klub), 2014, s. 106. ISBN 978-80-242-4507-2.

²⁶ PERNES, Jirí. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 53-80. ISBN 80-7106-056-9.

²⁷ Tamtéž, s. 56.

²⁸ ZÁPOTOCKÝ, Jan. Lidové noviny jako nástroj politické komunikace Národní strany práce v letech 1925-1930. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2009, s. 17. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Sekera, Ph.D.

(zpravidla v tomto pořadí). Další stránky pak obsahovaly krátké zprávy hlavně z rubrik Veřejná správa, Denní zprávy, Soudní síň, Kulturní kronika a Tělesná výchova a na konci bylo několik stran věnováno různým inzercím, reklamám a pozvánkám.²⁹

²⁹ Tamtéž, s. 17-18; Viz. *Lidové noviny*. 1. 10. 1925, **33**.(489). ISSN 1802-6265

3. Národní strana práce

3. 1. Vznik a charakteristika strany

Národní strana práce byla prvorepubliková politická strana, která vznikla v roce 1925 po odtržení tzv. moravského křídla Československé národní demokracie. Hlavním impulzem ke vzniku Národní strany práce byl nesouhlas tohoto křídla s politikou předsedy národní demokracie Karla Kramáře. Kritiku si od budoucího zakladatele strany mohl Kramář poprvé přečíst v úvodníku Lidových novin již 17. srpna 1919, poté co se Česká státoprávní demokracie přetransformovala v Československou národní demokracii, a tato strana zažila významný posun doprava. Tím byl vytvořen rozpor uvnitř strany, který trval až do roku 1925.³⁰ Jednou z dalších příčin odtržení Národní strany práce od národní demokracie byla ostrá kritika předsedy ČsND na adresu tehdejšího prezidenta republiky T. G. Masaryka.³¹

Spor byl vyostřen, když se uskutečnil v pořadí již třetí sjezd Československé národní demokracie mezi 1. a 3. květnem roku 1925. Jaroslav Stránský, již významný představitel moravského křídla národní demokracie, se ho neúčastnil. Toto rozhodnutí učinil na základě příměly svých kolegů, aby tím nevyostřoval spor mezi ním a předsedou strany Kramářem. I přes jeho nepřítomnost se na Jaroslava Stránského zvedla vlna kritiky ze strany příznivců stávajícího předsedy strany. Byl kritizován jak za svoji nepřítomnost, která byla některými označena jako zbabělost, ale také za své působení na různých akcích a v novinových článkách v novinách, za které byl obviněn z poškozování značky strany. Do vedení strany nebyl zvolen ani jeden zástupce tzv. moravského křídla národní demokracie.³²

Během léta pak začaly neverejné přípravy na založení nové strany. V dopise Františka Šelepý Ferdinandu Peroutkovi ze 7. července 1925 je psáno o těchto přípravách, když Jaroslav Kallab, profesor Masarykovy univerzity, žádá Šelepý, aby se o nové straně nedostalo nic

³⁰ ZÁPOTOCKÝ, Jan. Lidové noviny jako nástroj politické komunikace Národní strany práce v letech 1925-1930. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2009, s. 17. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Sekera, Ph.D.

³¹ FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILO, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 200. ISBN 80-7325-105-1; MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861 - 1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 617-618. ISBN 80-7239-178-X.

³² FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILO, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 200. ISBN 80-7325-105-1.

na veřejnost, dokud nebude volební reforma přijata, protože: „*by toto předčasné projevení na veřejnost jenom posílili koalici v její snaze prosadit tu reformu tak, jak možno nejhůře.*“³³

Jak později píše v jednom svém úvodníku K. Z. Klíma, název Národní strana práce byl zvolen, protože se navrhovatelé nové strany chtěli přiblížit názvu anglické *Labour party*. Tento fakt se Klíma cítil nucen zmínit, aby strana nebyla spojovaná s (tehdy již neexistující) slovenskou Tiszsovou stranou práce.³⁴

Druhého září oznámil Karel Engliš, poslanec za ČsND, že stranu opouští a že složí svůj poslanecký mandát.³⁵ Ve stejný den také vystoupil Václav Verunáč, působící na Masarykově akademii práce.³⁶ Toto vyvolalo vlnu vystupování nespokojených straníků z Československé národní demokracie, která následující dny pokračuje: například 3. září vystupuje prof. Jaroslav Kallab,³⁷ 4. září ze strany vystupuje majitel Lidových novin Jaroslav Stránský,³⁸ nebo například Eduard Houdek, Věra Vášová a další. Ve stejný den byla také svolána „*schůze vůdčích přívrženců tak zvaného moravského křídla národní demokracie*“ na 8. září.³⁹ Sjezd se opravdu osmého uskutečnil. Byly na něm předneseny zprávy od Engliše a Kallaba o důvodech jejich vystoupení z Československé národní demokracie. Byl také ustanoven výbor, který se měl účastnit připravování nové Národní strany práce. Předsedou tohoto výboru se stal Jaroslav Kallab, místopředsdou Jaroslav Stránský a jednatelem výboru redaktor Lidových novin Otakar Klusáček.⁴⁰ Nadále pokračovaly přípravy nové strany a sestavoval se program. Již 12. září můžeme v Lidových novinách vidět oznámení, že bude do týdne vydáno programové prohlášení. Strana se také snažila oslovit osobnosti, se kterými měla hodnotovou shodu, aby se k nové straně přidaly. Přípravný výbor nové strany oslovil například senátora dr. Jana Herbena (také 12. 9.), aby opustil Národní demokracii a přidal se k nově vznikající straně.⁴¹ Ve stejný den národní demokracii opustil zakladatel Lidových

³³ Moravský zemský archiv v Brně (MZA), G426 (Lidové noviny Brno), kart. 101 (František Šelepa), fol. 214.

³⁴ KLÍMA, Karel Zdeněk. Poznámky z týdne. *Lidové noviny*. 31. 8. 1925, 33(433), 1. ISSN 1802-6265.

³⁵ -r. Dr. Engliš se vzdal mandátu: a vystoupil z národně-demokratické strany. *Lidové noviny*. 3. 9. 1925, 33.(439), 1. ISSN 1802-6265.

³⁶ J. Odehod z národní demokracie. *Lidové noviny*. 3. 9. 1925, 33.(440), 1. ISSN 1802-6265.

³⁷ -r. Prof. dr. Jaroslav Kallab vystoupil z národní demokracie. *Lidové noviny*. 4. 9. 1925, 33(476), 2. ISSN 1802-6265.

³⁸ og. Dr. Jaroslav Stránský vystoupil z národní demokracie. *Lidové noviny*. 4. 9. 1925, 33.(442), 2. ISSN 1802-6265.

³⁹ og. Z národní demokracie vystupují dále... *Lidové noviny*. 5. 9. 1925, 33.(443), 2. ISSN 1802-6265.

⁴⁰ Úř. Likvidace moravského sněmu národně-demokratického. *Lidové noviny*. 9. 9. 1925, 33(450), 2. ISSN 1802-6265.

⁴¹ L. Senátor dr. Herben a národní strana práce. *Lidové noviny*. 13.9. 1925, 33.(442) 3. ISSN 1802-6265.

novin, senátor Adolf Stránský.⁴² Čtrnáctého září vychází další Klímovy Poznámky z týdne, kde psal o nadcházejícím vydání programového prohlášení Národní strany práce a již zde zmiňuje některé body, ve kterých se strana názorově odlišuje od koaličních stran, a hlavně od národní demokracie.⁴³

Národní strana práce oficiálně vzniká 16. září 1925 vydáním svého programového prohlášení. Pod ním se podepsalo 47 osobností. Mezi nimi nalezneme jak osoby, které byly dříve součástí Československé národní demokracie, jako například majitele Lidových novin a bývalého poslance Národního shromáždění Jaroslava Stránského, jeho otce – zakladatele Lidových novin a senátora Adolfa Stránského, profesora Jaroslava Kallaba nebo Václava Verunáče, tak i osobnosti, které v ČsND vůbec nebyli. Jako příklad můžeme uvést Jiřího Beneše – synovce tehdejšího ministra zahraničí Edvarda Beneše, bratry Josefa a Karla Čapkovy, redaktori Lidových novin Karla Zdeňka Klímu a Otakara Klusáčka, politického komentátora pro Lidové noviny Ferdinanda Peroutku, nebo spisovatele Fráňu Šrámka, Josefa Koptu či Otakara Bystřinu. Kromě známých osobností můžeme ale pod programovým prohlášením nalézt mnoho úředníků, učitelů, ředitelů, i rektorů a obecně představitelů tehdejší inteligence.⁴⁴

Až do konce října se Národní strana práce formovala, například tři dny po jejím vzniku do ní vstoupil senátor za ČsND Jan Herben,⁴⁵ a pokračovalo vystupování členů z Československé národní demokracie.⁴⁶ Během října strana také musela sestavit kandidátky, které musely být do konce října odevzdány. Například v Brně sjednala Národní strana práce volební dohodu o společné kandidátce se stranou pokrokovou.⁴⁷ Strana ale měla při svém ustanovování i problémy. Převážně kvůli své novosti, ale i třeba z důvodu na jakou skupinu lidí cílila, měla na rozdíl od ostatních politických stran problém při sestavování kandidátek. Straně, jak píše 1. listopadu Arnošt Heinrich ve svém úvodníku *Máme kandidátky!*, se na

⁴² og. Dr. Jaroslav Stránský vystoupil z národní demokracie. *Lidové noviny*. 4. 9. 1925, 33.(442), 2. ISSN 1802-6265.

⁴³ KLÍMA, Karel Zdeněk. Poznámky z týdne. *Lidové noviny*. 14. 9. 1925, 33.(459), 1. ISSN 1802-6265.

⁴⁴ J. Programové prohlášení Národní strany práce. *Lidové noviny*. Praha, 16. 9. 1925, 33.(463), 2. ISSN 1802-6265.

⁴⁵ B. Dr. Herben vstupuje do národní strany práce. *Lidové noviny*. 20. 9. 1925, 33.(471), 2.. ISSN 1802-6265.

⁴⁶ og. Z národní demokracie vystoupili. *Lidové noviny*. 17. 9. 1925, 33.(465), 2. ISSN 1802-6265;-r. Vystupování z národní demokracie. *Lidové noviny*. 23. 9. 1925, 33.(476), 3. ISSN 1802-6265.

⁴⁷ o. Volební dohoda národní strany práce s pokrokovou stranou. *Lidové noviny*. 27. 10. 1925, 33.(537), 2. ISSN 1802-6265.

kandidátky nehrnuly zástupy lidí, ale musela kandidáty oslovovat, aby kandidátku naplnila: „*Pokud jsem mohl pozorovat, jediné národní strana práce vybírala mezi svými stoupenci kandidáty tak, že je musila žádat a prosit – ne vždy s úspěchem – o kandidaturu. (...) Ostatní strany nemusily žádat a prosit, ostatní strany rozsuzovaly jen mezi kandidáty, jichž bylo mnohem, mnohem víc, než mandátů, které mohou očekávat.*“⁴⁸

Jak se píše v knize *Boj o Hrad (První díl)* Antonín Klimka, strana byla nepřímo podporována i skupinou Hradu, respektive Edvardem Benešem, který – i přestože financování strany popíral – přispíval tisku Jaroslava Stránského nemalými finančními částkami.⁴⁹ Prezident Masaryk zase vítal oslabení Karla Kramáře způsobeno právě díky vzniku Národní strany práce, ale i přesto byl také k vyjádření sympatií straně velmi zdrženlivý.⁵⁰

3. 2. Program Národní strany práce

Program Národní strany práce byl vydán v jejím programovém prohlášení, které se objevilo 16. září 1925 v Lidových novinách, tímto dnem také tato nová strana vznikla. Strana se v něm vymezila proti tehdejšímu stranickému systému, který kvůli tzv. vázaným kandidátním listinám neumožňoval volit jednotlivé kandidáty.⁵¹ „*[Koaliční strany] Učinily z poslance pouhé číslo na kandidátní listině a pouhou ruku v hlasování ve sněmovně.*“ Ve svém prohlášení píší, že chtějí: „*přispěti k tomu, aby se u nás vytvořil modernější a slušnější pojem stranictví (...) Jsme přesvědčeni, že není nutno, aby stranictví a slušnost se vylučovali.*“ Dále zde píší o nutnosti „*přirozeného nacionalismu,*“ který se, dle jejich slov, projevuje převážně v práci, u každého zdravého národa. „*Přední úkol vlastenecký vidíme v dokonání československého sjednocení a ve správném rozsahu a ve správném odhadu té míry autonomie a decentralisace...*“ V zahraniční politice si pokládají jako primární úkol zachovat mír, být součástí mezinárodní komunity, ale nechtějí zanedbat ani národní obranu. Na hospodářské úrovni chtějí skloubit socialismus a liberalistické směry, kde ani jeden z těchto směrů nejde ke svému extrému. Říkají, že socialismus Národní strany práce by měl

⁴⁸ HEINRICH, Arnošt. Máme kandidátky!. *Lidové noviny*. 1. 11. 1925, 33.(545), 1. ISSN 1802-6265.

⁴⁹ Kritika Benešovy diplomacie. KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad I. Hrad a Pětka: Vnitropolitický vývoj Československa 1918 - 1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Praha: Panevropa, 1996, s. 346. ISBN 80-85846-06-3.

⁵⁰ PERNES, Jiří. Profesor v politice: Příklad Jaroslava Stránského. In: FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILOV, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 200-201. ISBN 80-7325-105-1.

⁵¹ Tamtéž, s. 202

být schopen oceňovat osobní podnikavost, na druhou stranu by jejich by liberalismus měl chápat, že činnost jedince má být konána a kontrolována v zájmu celku. Slibují zvedání morální a hmotné úrovně veřejných a soukromých zaměstnanců. Zdůrazňují důležitost školství, které by mělo vychovávat silné osobnosti.⁵²

Tento program dále podporují ve svém volebním provolání 1. listopadu, ve kterém znovu zmiňují některé body, které byly pro stranu důležité – hlavně se zaměřují na politickou kulturu, problém stranic a státních úředníků.⁵³

Nově vzniklá strana se snažila zacílit hlavně na tehdejší inteligenci skládající se převážně z úředníků, učitelů, profesorů a obecně státních zaměstnanců.⁵⁴ Vzhledem k tomu, že Kramářova nelibost k prezidentu Masarykovi byl jeden z hlavních rozporů mezi tzv. moravským křídlem národní demokracie, ze kterého vzešla Národní strana práce, není nečekané, že se strana hlásila k Masarykovi. Toto tvrzení lze dokázat například na propagačním inzerátu Národní strany práce, který se několikrát objevil v listopadu v Lidových novinách, na kterém mimo jiná hesla stojí: „*Náš vzor: T. G. Masaryk.*“⁵⁵

3. 3. Vývoj strany po volbách v roce 1925

Ve volbách, které se konaly 15. listopadu 1925, se strana nedostala ani do jedné komory Národního shromáždění. Ale díky ne úplně špatnému výsledku (98 240 hlasů)⁵⁶ se strana rozhodla i nadále existovat.⁵⁷ Strana se pak ale zúčastnila pouze jediných dalších voleb, a to do obecních zastupitelstev v roce 1927, kde se jí podařilo získat jenom malé množství křesel. Od roku 1928 se Národní strana práce neúčastnila samostatně žádných voleb. Ve volbách do zemských zastupitelstev v roce 1928 i ve volbách do Národního shromáždění v roce 1929 byli někteří členové Národní strany práce na kandidátkách národních socialistů.

⁵² J. Programové prohlášení Národní strany práce. *Lidové noviny*. Praha, 16. 9. 1925, 33(463), 2. ISSN 1802-6265.

⁵³ L. Národní strana práce do voleb.: Volební provolání. *Lidové noviny*. 1. 11. 1925, 33.(545), 1. ISSN 1802-6265.

⁵⁴ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 620. ISBN 80-7239-178-X; J. Programové prohlášení Národní strany práce. *Lidové noviny*. Praha, 16. 9. 1925, 33(463), 2. ISSN 1802-6265.

⁵⁵ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005. ISBN 80-7239-178-X.

⁵⁶ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 621. ISBN 80-7239-178-X.

⁵⁷ PERNES, Jiří. Profesor v politice: Příklad Jaroslava Stránského. In: FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILO, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 203. ISBN 80-7325-105-1.

V únoru 1930 se konal sjezd Národní strany práce, na kterém byla rozpuštěna. Členům bylo doporučeno vstoupit do Československé strany národně socialistické⁵⁸, o které sám Stránský řekl, že je Národní straně práce nejbližší.⁵⁹

⁵⁸ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s 626. ISBN 80-7239-178-X.

⁵⁹ Moravský zemský archiv v Brně (MZA), G426 (Lidové Noviny Brno), kart. 100 (Stránský Jar. Dr. (K. Z. Klímovi)), fol. 5. (dopis J. Stránského K. Z. Klímovi z 23. 8. 1926)

4. Volby v roce 1925

Volby v roce 1925 byly prvními a zároveň posledními volbami do Národního shromáždění, kterých se účastnila Národní strana práce. Během léta a na začátku podzimu roku 1925 se začalo uvažovat o vypsání předčasných voleb. K tomu nakonec došlo a 16. října byly rozpuštěny obě komory parlamentu. Hned další den na to, 17. října, byl vypsán termín voleb do obou komor Národního shromáždění na 15. listopadu 1925.⁶⁰ Poslední volby (do obou komor) se uskutečnily v roce 1920, došlo tedy ke zkrácení volebního období o jeden rok u poslanecké sněmovny, která byla volena na 6 let, a o dva roky u senátu, který byl volen na 8 let.⁶¹ Ještě před tím, než bylo Národní shromáždění rozpuštěno, zvládla současná koalice prosadit novelu volebního zákona, která rozdělila pražský volební kraj na dva a také upravovala tzv. volební číslo (procento hlasů, které strana musela získat alespoň v jednom volebním kraji, aby měla nárok na jakýkoliv mandát). Tato novela značně snižovala šanci nových a menších stran dostat se do parlamentu, což bylo také jednou z příčin, proč se Národního shromáždění nedostala právě Národní strana práce.⁶²

Do poslanecké sněmovny se volilo 300 členů, do senátu 150. Aktivní volební právo do poslanecké sněmovny bylo od 21 let, pasivní od 30 let. Do senátu bylo aktivní volební právo od 26 let, pasivní volební právo pak od 45 let. Na kandidátních listinách do poslanecké sněmovny se objevilo celkem 3 531 jmen, do senátu kandidovalo celkem 1 540 osob.⁶³ Volilo se v jednotlivých volebních obvodech, republika byla rozdělena na 22 volebních krajů. Kandidátky byly vázané, což znamenalo, že se poslanci do sněmovny dostali přesně v určeném pořadí, neexistovaly žádné preferenční hlasy.⁶⁴

Když se podíváme na rozdělení mandátů na jednotlivé země, tak lze vidět, že nejvíce mandátů na počet obyvatel získaly Čechy, tedy 53,33 % mandátů na 52,01 % oprávněných voličů. Nejnižší rozdíl mezi procentem populace a procentem mandátů mělo Slovensko

⁶⁰ ČTK. Volby do Národního shromáždění vypsány.: Volby budou 15. listopadu. *Lidové noviny*. 18. 10. 1925, 33.(521), 3. ISSN 1802-6265.

⁶¹ ŠIRŮČKOVÁ, Erika. *Parlamentní volby 1925*. Praha, 2013, s 14. Diplomová práce. Karlova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav politologie. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Michal Pehr, Ph. D.

⁶² KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí koruny české XIII*. Praha: Paseka, 2000, s. 477. ISBN 80-7185-328-3.

⁶³ ŠIRŮČKOVÁ, Erika. *Parlamentní volby 1925*. Praha, 2013, s 43-49. Diplomová práce. Karlova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav politologie. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Michal Pehr, Ph. D.

⁶⁴ PERNES, Jiří. Profesor v politice: Příklad Jaroslava Stránského. In: FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILO, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 202. ISBN 80-7325-105-1.

s 20,33 % mandátů na 20,47 % oprávněných voličů, dále pak Morava a Slezsko s 23,33 % mandátů na 24,14 % oprávněných voličů a nejhůře na tom byla Podkarpatská Rus s pouhými 3 % mandátů na 3,73 % oprávněných voličů. Senát byl rozdělen pouze na 13 volebních obvodů, obdobně jako u poslanecké sněmovny ze zemí získaly nejvíce mandátů Čechy (52,67 %), Morava a Slezsko (24 %), Slovensko (20 %) a Podkarpatská Rus (3,33 %).⁶⁵

4. 1. Výsledky voleb v roce 1925

Protože za První republiky byla povinná účast ve volbách, dostavilo se k nim 90,13 % oprávněných voličů, tedy 7 107 311 občanů z celkového počtu 7 885 822 oprávněných voličů (celková populace čítala 13 368 683)⁶⁶. Konečné výsledky voleb byl zveřejněny 23. listopadu 1925.⁶⁷

Volby vyhrála *Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu* (RSZML), neboli agráři. Z pozice čtvrté nejsilnější politické strany ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 1920 se dostali na pozici nejsilnější parlamentní strany. V poslanecké sněmovně Národního shromáždění získali o 17 mandátů více než ve volbách předešlých, polepšili si tak o 3,92 %. Celkově se jim podařilo získat 13,66 % hlasů (celkově 970 940),⁶⁸ což se projevilo získáním 15 % mandátů, tedy 45.⁶⁹ V senátu na tom byli obdobně, agráři zde získali o 9 mandátů více než ve volbách minulých, tedy 23.⁷⁰

⁶⁵ *Chybí údaje o oprávněných voličích do senátů; Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 10 Získané hlasy a mandáty podle volebních krajů a zemí, Volby v r. 1925. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz; Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 10 Získané hlasy a mandáty podle území, Volby v r. 1925. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁶⁶ Přehled výsledků voleb do Národního shromáždění v období 1920 - 1935. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁶⁷ Úř. Konečné volební výsledky.: Druhé a třetí skrutinium. *Lidové noviny*. 24. 11. 1925, **33**(588), 2. ISSN 1802-6265.

⁶⁸ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁶⁹ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁷⁰ Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz; MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 550. ISBN 80-7239-178-X.

Na druhém místě v dolní komoře parlamentu skončila velmi posílená *Komunistická strana Československa* (KSČ), která získala pouze zhruba o půl procenta méně než agráři. KSČ vznikla až v roce 1921, voleb v roce 1920 se tedy neúčastnila.⁷¹ Celkově obsadili v poslanecké sněmovně o 1,33 % mandátů méně než nejsilnější strana, tedy 13,67 % (41 křesel)⁷² a to díky obdržení 943 223 hlasů (13,27 % z celkového elektorátu).⁷³ V senátu strana také obsadila druhé místo na počet mandátů. Získala totiž 20 křesel díky získání 12,7 % hlasů.⁷⁴

Třetí v pořadí na počet mandátů v poslanecké sněmovně skončila *Československá strana lidová* (ČSL). Získala 31 mandátů (10,33 %), ale na rozdíl od obou přechodných stran oproti předešlým volbám ztratila –v roce 1920 totiž měla 33 mandátů.⁷⁵ V těchto volbách získala 934 233 hlasů od voličů, tedy 13,14 %.⁷⁶ V horní komoře parlamentu strana skončila na také na třetím místě, a to díky zisku 10,14 %, ⁷⁷ tedy 16 senátorských křesel.⁷⁸

Další dvě místa obsadily *Československá sociálně-demokratická strana dělnická* (ČSDSD) s 29 mandáty a *Československá strana národně-socialistická* (ČSNS) s 28 mandáty. Zatímco ČSDSD oproti volbám z roku 1920 ztratila 45 poslaneckých míst a více než

⁷¹ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 711. ISBN 80-7239-178-X.

⁷² Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁷³ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁷⁴ Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 1 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz; Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁷⁵ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁷⁶ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁷⁷ Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁷⁸ Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

950 000 voličů, ČSNS naopak získala o mandát víc.⁷⁹ Sociální demokraté ve volbách získali celkově 631 403 hlasů (8,88 %), národní socialisté obdrželi 609 153 hlasů, tedy 8,57 %.⁸⁰ V senátu lze vyzorovat podobný trend jako v poslanecké sněmovně: zatímco ČSDSD oproti volbám v roce 1920 ztratila 27 senátorských míst a měla jich tak celkem 14, ČSNS si polepšila o 4 mandáty a tím vyrovnala počet mandátů také na 14.⁸¹

Nejsilnější německou stranou, která se dostala do Národního shromáždění, se stal německý *Svaz zemědělců (Bund der Landwirte – BdL)*, který (na společné kandidátce s *Německou živnostenskou stranou*) skončil s 24 mandáty⁸² a 8,04 % nebo 571 765 hlasy.⁸³ Proti volbám v roce 1920 získala tato strana o 11 mandátů více.⁸⁴ V senátu získala strana 12 mandátů, dělila se tak se Slovenskou ľudovou stranou o šesté a sedmé místo na počet mandátů.⁸⁵

Na sedmém místě v poslanecké sněmovně skončila *Hlinkova slovenská lidová strana (Hlinkova slovenská ľudová strana – HSLS)* s 23 mandáty, což pro ně znamenalo přilepšení od minulých voleb o 12 mandátů. Získali 6,88 % hlasů, tedy 489 111 (v roce 1920 získali pouze 235 389 hlasů, nebo 3,8 %).⁸⁶ V senátu získala strana 12 mandátů, stejně jako německý Svaz zemědělců.⁸⁷

Osmou nejsilnější politickou stranou v horní komoře parlamentu a zároveň druhou nejsilnější německou stranou se stala *Německá sociálně demokratická strana dělnická*

⁷⁹ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁸⁰ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁸¹ Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁸² Strany v novém parlamentě.: Po druhém a třetím skrutiniu. *Národ: Obrázkový večerník*. 24. 11. 1925, **65**(24), 1. ISSN 1214-1240.

⁸³ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 550. ISBN 80-7239-178-X.

⁸⁴ ŠIRŮČKOVÁ, Erika. *Parlamentní volby 1925*. Praha, 2013, s. 45-46. Diplomová práce. Karlova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav politologie. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Michal Pehr, Ph. D.

⁸⁵ Strany v novém parlamentě.: Po druhém a třetím skrutiniu. *Národ: Obrázkový večerník*. 24. 11. 1925, **65**(24), 1. ISSN 1214-1240.

⁸⁶ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 550. ISBN 80-7239-178-X.

⁸⁷ Strany v novém parlamentě.: Po druhém a třetím skrutiniu. *Národ: Obrázkový večerník*. 24. 11. 1925, **65**(24), 1. ISSN 1214-1240.

v Československé republice (*Deutsche sozialdemokratische arbeitertei in der Tschechoslowakischen republik* – DSDAP), která získala 17 mandátů a to díky 411 365 hlasům (5,8 %). To byla ovšem velká ztráta oproti předchozímu volebnímu období, kdy strana měla 31 mandátů. Ztratila tedy 14 míst v poslanecké sněmovně a skoro 280 tisíc voličů.⁸⁸ V senátu strana obsadila sedmou pozici, a to i přes ztrátu 7 křesel, dostala se tedy z 16 na 9 mandátů.⁸⁹

Dále skončily tři strany se stejným počtem mandátů v poslanecké sněmovně. Nejvíce hlasů z těchto stran s 13 mandáty získala *Německá křesťansko-sociální strana lidová* (*Deutsche Christlichsoziale Volkspartei* – DCV), která získala o 0,4 % hlasů více než následující strana. Celkově získala 4,42 % hlasů ve volbě do poslanecké sněmovny, tedy 314 438 hlasů a od posledních voleb si polepšila o téměř 2 %.⁹⁰ V senátu strana získala 7 křesel.⁹¹

Další stranou s třinácti mandáty v poslanecké sněmovně se stala *Československá národní demokracie* – ČsND. Podařilo se jí získat 284 601 voličů neboli 4 % hlasů.⁹² Oproti minulým volbám strana ztratila více než 100 000 hlasů. Tato ztráta voličů se dá z velké části připisat právě odtržení a vzniku Národní strany práce.⁹³ Do senátu se straně podařilo dostat stejný počet senátorů jako Německé křesťansko-sociální straně, tedy sedm.⁹⁴

⁸⁸ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz; Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁸⁹ Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁹⁰ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 550. ISBN 80-7239-178-X.

⁹¹ Strany v novém parlamentě.: Po druhém a třetím skrutiniu. *Národ: Obrázkový večerník*. 24. 11. 1925, **65**(24), 1. ISSN 1214-1240.

⁹² MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 550. ISBN 80-7239-178-X.

⁹³ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, 601-602. ISBN 80-7239-178-X.

⁹⁴ Strany v novém parlamentě.: Po druhém a třetím skrutiniu. *Národ: Obrázkový večerník*. 24. 11. 1925, **65**(24), 1. ISSN 1214-1240.

S třinácti křesly v poslanecké sněmovně skončila také *Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská – ČŽOSS*, která získala 4,02 % (286 058) voličů.⁹⁵ Počet jejich mandátů v poslanecké sněmovně se více než zdvojnásobil (z šesti na třináct)⁹⁶ a to díky rozšíření jejich voličské základny o více než 2,04 % (asi 163 tis lidí).⁹⁷ Ačkoliv měla tato strana v poslanecké sněmovně stejný počet mandátů jako Národní demokracie a Německá křesťansko-sociální strana, v senátu získala o jedno křeslo méně. Získala tedy pouze 6 křesel, a to díky oslovení 4,22 % oprávněných voličů.⁹⁸

Třetí nejsilnější německou stranou v dolní komoře parlamentu se stala *Německá nacionální strana (Deutsche Nationalpartei – DNP)*, která obsadila 10 mandátů⁹⁹ s podporou 3,39 % (240 918) voličů.¹⁰⁰ V senátu strana obsadila 5 křesel.¹⁰¹

Dále se do poslanecké sněmovny parlamentu dostala *Německá nacionálně socialistická dělnická strana (Deutsche Nationalsozialistische Arbeiterpartei – DNSAP)* se ziskem 2,37 % hlasů (168 354),¹⁰² tedy sedmi křesly. V senátu strana získala 3 mandáty.¹⁰³

Se čtyřmi mandáty¹⁰⁴ se jako jediná maďarská strana v parlamentu objevila *Zemská křesťansko-socialistická strana (Országos keresztényiszocialista párt)* díky zisku

⁹⁵ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁹⁶ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁹⁷ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁹⁸ Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz; Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

⁹⁹ Strany v novém parlamentě.: Po druhém a třetím skrutiniu. *Národ: Obrázkový večerník*. 24. 11. 1925, **65**(24), 1. ISSN 1214-1240.

¹⁰⁰ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 550. ISBN 80-7239-178-X.

¹⁰¹ Strany v novém parlamentě.: Po druhém a třetím skrutiniu. *Národ: Obrázkový večerník*. 24. 11. 1925, **65**(24), 1. ISSN 1214-1240.

¹⁰² MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 550. ISBN 80-7239-178-X.

¹⁰³ Strany v novém parlamentě.: Po druhém a třetím skrutiniu. *Národ: Obrázkový večerník*. 24. 11. 1925, **65**(24), 1. ISSN 1214-1240.

¹⁰⁴ Strany v novém parlamentě.: Po druhém a třetím skrutiniu. *Národ: Obrázkový večerník*. 24. 11. 1925, **65**(24), 1. ISSN 1214-1240.

98 337 hlasů, tedy asi 1,38 %. Oproti minulým volbám strana oslabilo o více než 3 %, ¹⁰⁵ tedy 6 míst. ¹⁰⁶ V senátu strana získala 2 křesla ¹⁰⁷ díky zisku 85 777 hlasů. ¹⁰⁸

Po jednom mandátu dostaly další dvě strany menšin, ¹⁰⁹ a to *Autonomní zemědělský svaz* (*Автономный земледельский союз*) se ziskem 35 699 (0,5 %) hlasů a *Polský lidový a dělnický svaz* (*Polski Związek Ludowy i Robotniczy*) se ziskem 29 889 (0,42 %) hlasů. ¹¹⁰ Ani jedna z těchto stran nezískala křeslo v senátu. ¹¹¹

Národní strana práce se nedostala ani do jedné komory Národního shromáždění, a to i přes zisk 98 240 hlasů neboli 1,38 %. ¹¹² To bylo způsobeno hlavně úpravou volebního zákona krátce před volbami, který změnil tzv. volební číslo, které musí strana získat aspoň v jedné volební župě, aby měla nárok na místa ve sněmovně. Zákon také rozdělil pražskou župu na dvě a tím byl také silně oslaben výsledek NSP v Praze. ¹¹³ Jak je i poukázáno v odpoledním úvodníku Lidových novin 20. listopadu, strana nezískala ani jedno křeslo v poslanecké sněmovně i přes to, že měla více než trojnásobný počet hlasů v porovnání s Polským lidovým a dělnickým svazem, který získal pouze 29 889 hlasů. ¹¹⁴ Národní strana práce obdržela získala pouze o 97 hlasů méně než třetí nejslabší parlamentní strana. Ani v senátu strana nezískala jediné křeslo, a to i se ziskem 87 917 hlasů, což je o 2 140 hlasů více než získala nejmenší senátní strana – maďarská Křesťansko sociální strana. ¹¹⁵

¹⁰⁵ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 550. ISBN 80-7239-178-X.

¹⁰⁶ Volby do poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 1. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

¹⁰⁷ Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 2 Získané mandáty. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

¹⁰⁸ Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

¹⁰⁹ Strany v novém parlamentě.: Po druhém a třetím skrutiniu. *Národ: Obrázkový večerník*. 24. 11. 1925, **65**(24), 1. ISSN 1214-1240.

¹¹⁰ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 550. ISBN 80-7239-178-X.

¹¹¹ Strany v novém parlamentě.: Po druhém a třetím skrutiniu. *Národ: Obrázkový večerník*. 24. 11. 1925, **65**(24), 1. ISSN 1214-1240.

¹¹² MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 621. ISBN 80-7239-178-X.

¹¹³ Tamtéž, s. 621.

¹¹⁴ D. K. Kuriosity našeho volebního řádu. *Lidové noviny*. 20. 11. 1925, **33**(582), 1. ISSN 1802-6265.

¹¹⁵ D. K. Kuriosity našeho volebního řádu. *Lidové noviny*. 20. 11. 1925, **33**(582), 1. ISSN 1802-6265; MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v*

4. 2. Situace po volbách v roce 1925

Po parlamentních volbách v roce 1925 pověřil prezident Masaryk sestavením vlády předsedu nejsilnější parlamentní strany, kterou byla strana agrární. Tím byl Antonín Švehla. Bývalá koalice strany agrární, národně demokratické, sociálně demokratické, národně socialistické a lidové neměla dostatečný počet procent, aby se mohla obnovit. Stačilo ale přesvědčit stranu živnostenskou (Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská), aby se přidala do koalice a tím by byla zaručena většina. To se sice podařilo, ale vládu se nepodařilo sestavit kvůli sporům o ministerská křesla. Po dlouhých neúspěšných jednáních začal Masaryk zvažovat sestavení úřednické vlády. Díky tomu se nakonec parlamentní strany dohodly a 9. prosince byla představena vláda skládající se ze stran agrární (RSZML), lidové (ČSL), sociálně demokratické (ČsDSD), národně socialistické (ČsNS), národně demokratické (ČsND), a již výše zmíněné živnostenské (ČŽOSS). Tato koalice ale měla po celou dobu svého působení veliké problémy.¹¹⁶ Vláda nevydržela dlouho a její premiér Antonín Švehla již 17. března 1926 podal demisi, dočasně odešel z politiky ze zdravotních důvodů, a den nato byla vláda odvolána. Prezident Masaryk poté jmenoval úřednickou vládu Jana Černého jako dočasné řešení krize v Národním shromáždění. Během úřednické vlády se pomalu začala, při projednávání zákona o clech, rýsovat nová koalice, která se potom projevila i při hlasování o jiných zákonech. Co bylo na této koalici nové, je její složení – byla to první koalice byly zastoupeny nejen československé strany, ale i strany německé a počítalo se s pozdějším vstupem Hlinkovy slovenské ľudové strany – tedy jedné čistě slovenské strany. V září se Švehla vrátil do politiky, do již nového politického klimatu, a začal sestavovat novou vládu. Již 12. října tedy jmenoval Masaryk třetí Švehlovu vládu založenou na koalici agrárníků (RSZML), českých (ČSL) i německých lidovců (DCV), německého zemědělského svazu (BdL), živnostníků (ČŽOSS), československých národních demokratů (ČsND) a nestranických odborníků Edvarda Beneše, Karla Engliše, Jana Černého a Františka Udržala.¹¹⁷ Znamějšší označení této vlády je to, které dostala potupně od socialistických stran – Panská koalice.¹¹⁸ Patnáctého ledna 1927 do vlády ještě vstoupila

letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938. Brno: DOPLNĚK, 2005, s. 621. ISBN 80-7239-178-X; Volby do senátu Národního shromáždění ČSR 1920 - 1935: Tab. 2. 1 Získané platné hlasy. In: *Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935 | Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: www.czso.cz

¹¹⁶ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938), Díl první: Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Druhé, opravené vydání. Praha: Libri, 2003, s. 382. ISBN 80-7277-195-7.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 391

¹¹⁸ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny země koruny české XIII*. Praha: Paseka, 2000, s. 584. ISBN 80-7185-328-3.

HŠLS, tak jak se s tím počítalo již při sestavování vlády (Černý do té doby držel dvě ministerstva).¹¹⁹ V tomto složení vláda vydržela až do roku 1929, kdy se musel Švehla vzdát svého premiérského křesla.

Podobně jako u předchozích voleb v roce 1920 byl v těchto volbách problém s tím, že byly voleny obě komory parlamentu zároveň. Senát tak nemohl plnit svoji kontrolní funkci, neboť do senátu se totiž dostaly strany zhruba ve stejném zastoupení jako do poslanecké sněmovny (rozdíl byl dán pouze elektorátem, kde aktivní volební právo do senátu bylo o 5 let vyšší (26 let)), takže všechny zákony zpravidla pouze odsouhlasil.¹²⁰

¹¹⁹ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938), Díl první: Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Druhé, opravené vydání. Praha: Libri, 2003, s. 391. ISBN 80-7277-195-7.

¹²⁰ ŠIRŮČKOVÁ, Erika. *Parlamentní volby 1925*. Praha, 2013, s. 33. Diplomová práce. Karlova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav politologie. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Michal Pehr, Ph. D.

5. Role redakce Lidových novin při vzniku Národní strany práce

Vliv, který měla redakce Lidových novin na vznik Národní strany práce, a při její následující kampani, byl bezpochyby velký. Už jen fakt, že Jaroslav Stránský, majitel Lidových novin, byl zároveň jedním ze zakladatelů a nejdůležitějších osobností Národní strany práce mluví sám za sebe. Tento vliv, který měla redakce Lidových novin na vznik této nové strany, jde demonstrovat hned na několika příkladech:

5. 1. Osobnosti

Prvním příkladem jsou osobnosti, kterým se v této kapitole bude práce věnovat podrobněji. Za zmínku stojí například pohled na programové prohlášení Národní strany práce, které vyšlo zároveň s jejím vznikem 16. září 1925 v Lidových novinách. Když se podíváme na osobnosti podepsané pod tímto prohlášením, zjistíme, že zhruba pětina z nich byla nějak spojena s Lidovými novinami. Ať už to byli Jaroslav a Adolf Stránští, Josef a Karel Čapkovi, K. Z. Klíma a Otakar Klusáček, kteří byli přímo členové redakce Lidových novin, nebo lidé přispívající do LN jako např. Jiří Beneš, Jaroslav Kallab, Fráňa Šrámek nebo Václav Verunáč.¹²¹

Avšak pohled na programové prohlášení Národní strany práce není jediné místo, kde můžeme vidět angažovanost některých redaktorů a osob spojených s Lidovými novinami. Mimo noviny samotné, se můžeme podívat například na kandidátní listinu Národní strany práce a zjistíme, že i tam nalezneme hned několik osobností spjatých s tímto deníkem. Například v Praze kandidoval za Národní stranu práce Jaroslav Stránský, Karel a Josef Čapkovi, Karel Zdeněk Klíma, Ferdinand Peroutka nebo Jan Herben,¹²² v Brně pak třeba Jaroslav Kallab.¹²³ Zajímavé je ale také podívat se na místa, které tyto osoby na kandidátkách obsadily. Politicky angažovanější jako Stránský, Kallab, ale i Klíma se nachází na přednějších místech na kandidátkách, zatímco lidé, kteří do politiky ve skutečnosti nechtěli, a na kandidátce se objevili pouze proto, aby podporovali stranu, obsadili poslední

¹²¹ J. Programové prohlášení Národní strany práce. *Lidové noviny*. Praha, 16. 9. 1925, **33**(463), 2. ISSN 1802-6265.

¹²² J. Do voleb: Kandidátky národní strany práce v Praze. *Lidové noviny*. Praha, 30. 10. 1925, **33**(542), 1. ISSN 1802-6265.

¹²³ -o. Kandidátní listina národní strany práce na Moravě. *Lidové noviny*. 31. 10 1925, **33**(543), 3. ISSN 1802-6265.

místa (jako bratři Čapkové nebo Ferdinand Peroutka).¹²⁴ Kvůli fixním kandidátkám totiž nemohli být zvoleni, protože neexistovaly preferenční hlasy jako dnes.¹²⁵

V následující části se bude práce věnovat jednotlivým osobnostem z redakce Lidových novin, nebo osobnostem s nimi úzce spjatými, které se nějakým způsobem podílely na vznik Národní strany práce. Větší vliv na nově vznikající stranu měly především osoby politicky aktivnější, nebo které se dlouhodobě věnují komentování politického dění v Lidových novinách.

5. 1. 1. Jaroslav Stránský

Pokud máme mluvit o jednotlivých osobnostech a jejich vlivu na vznik Národní strany práce, bezpochyby musí být na prvním místě zmíněn Jaroslav Stránský. Narodil se 15. 1. 1884 v Brně právníkovi, politikovi a zakladateli Lidových novin Adolfovi Stránskému. Podobně jako jeho otec i Jaroslav Stránský vystudoval práva v Praze. Tam se například seznámil s Arnoštem Heinrichem, kterého později přivedl do Lidových novin a ze kterého se později stal i jejich šéfredaktor.¹²⁶ Po skončení studií (po dokončení univerzity v Praze ještě studoval v Berlíně) se Jaroslav Stránský vrátil do svého rodného Brna. Tam působil před válkou v advokátní kanceláři svého otce jako koncipient, politicky se angažoval v Lidové straně na Moravě a také již spolupracoval s Lidovými novinami. Během války se Jaroslavovi nevyhnula vojenská služba, a protože jeho otec byl politicky aktivní osoba, a ne vždy naprosto prorakousky, byl Jaroslav odveden pouze ve funkci vojína bez možnosti získání jakékoliv důstojnické pozice.¹²⁷ Jakmile se v monarchii rozvolnily poměry po nástupu nového císaře, podařilo se Adolfovi Stránskému zařídit, aby byl Jaroslav propuštěn ze služby a zaujal místo sněmovního redaktora. Spolu se svým otcem pak pomáhal při zakládání České státoprávní demokracie.¹²⁸ Při vzniku Československé republiky na konci října 1918 se Jaroslav také angažoval velmi aktivně a ukázal zde své vyjednávací schopnosti, když jako člen Vojenského

¹²⁴ Viz. J. Do voleb: Kandidátky národní strany práce v Praze. *Lidové noviny*. Praha, 30. 10. 1925, **33**(542), 1. ISSN 1802-6265; -o. Kandidátní listina národní strany práce na Moravě. *Lidové noviny*. 31. 10 1925, **33**(543), 3. ISSN 1802-6265.

¹²⁵ PERNES, Jiří. Profesor v politice: Příklad Jaroslava Stránského. In: FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILOV, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 202. ISBN 80-7325-105-1.

¹²⁶ Tamtéž, s. 194-196. ISBN 80-7325-105-1.

¹²⁷ PERNES, Jiří. Politik, novinář a právník: Jaroslav Stránský. In: ZÍDEK, Petr et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 103. ISBN 978-80-242-4507-2.

¹²⁸ Tamtéž, s. 104

revolučního výboru vyjednal s velitelem rakouské brněnské posádky jejich nezasahování do procesu převzetí moci Čechy a také odchod rakouských a maďarských jednotek z města.¹²⁹ Za Českou státoprávní demokracii se potom stal členem revolučního Národního shromáždění. Tato strana se v roce 1919 přejmenovala na Československou národní demokracii. Na prvním sjezdu Národní demokracie byl představen její nový program, ve kterém byl vidět i výrazný posun doprava a už zde začal rozkol mezi Jaroslavem Stránským a předsedou strany Karlem Kramářem.¹³⁰ Ve vůbec prvních československých volbách do Národního shromáždění v roce 1920 byl Jaroslav zvolen jako poslanec za Československou národní demokracii. Jeho spory se stranou ale dále pokračovaly a v roce 1921 se vzdal svého poslaneckého mandátu. Ve straně ale Stránský zůstal a stal se jedním z hlavních představitelů tzv. moravského křídla národní demokracie.¹³¹

Vliv Jaroslava Stránského na vznik Národní strany práce je naprosto nepopíratelný. Myšlenka, která se během léta roku 1925 proměnila v přípravu odtržení části Československé národní demokracie a vytvoření nové strany, vznikla právě v hlavě Jaroslava Stránského. Jak je již zmíněno v této práci v kapitole o vzniku Národní strany práce, asi prvním nejdůležitějším důvodem, který vedl právě ke vzniku této strany byl konflikt, který vznikl mezi Karlem Kramářem a Jaroslavem Stránským. Tento konflikt, který začal již při vzniku Československé národní demokracie na jejím prvním sjezdu v roce 1919,¹³² byl vyostřen na jejím třetím sjezdu v květnu 1925. Tohoto sjezdu se Jaroslav Stránský neúčastnil z důvodů, které zmiňuje Jiří Pernes v knize *Člověk na Moravě v první polovině 20. století: „na naléhání přátel, aby svou přítomností nevyostřoval vnitrostranické konflikty, jejichž řešení všichni očekávali.“* I přes jeho nepřítomnost se na něj snesla velká vlna kritiky a do vedení strany

¹²⁹ PERNES, Jiří. Profesor v politice: Příklad Jaroslava Stránského. In: FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILO, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 198. ISBN 80-7325-105-1.

¹³⁰ ZÁPOTOCKÝ, Jan. Lidové noviny jako nástroj politické komunikace Národní strany práce v letech 1925-1930. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2009, s. 17. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Sekera, Ph.D.

¹³¹ PERNES, Jiří. Profesor v politice: Příklad Jaroslava Stránského. In: FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILO, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 199. ISBN 80-7325-105-1.

¹³² ZÁPOTOCKÝ, Jan. Lidové noviny jako nástroj politické komunikace Národní strany práce v letech 1925-1930. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2009, s. 17. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Sekera, Ph.D.

nebyl zvolen ani jediný zástupce z řad tzv. moravského křídla strany.¹³³ Myšlenku založit novou stranu na podzim také velmi urychlil fakt, že kvůli rozporu mezi stranou sociálně demokratickou a agrárníky byly rozpuštěny obě komory parlamentu a vyhlášeny předčasné volby.¹³⁴

Již na konci srpna začaly stranické noviny koaličních stran psát o možnosti vzniku této nové strany, ačkoliv ještě nebyly známy žádné oficiální informace o těchto přípravách.¹³⁵ Jaroslav Stránský z Národně demokratické strany vystoupil 4. září 1925.¹³⁶ Jeho vystoupení ze strany předcházelo vystoupení některých jeho podobně smýšlejících kolegů například Karla Engliše (2. září),¹³⁷ Václava Verunáče¹³⁸ a profesora Jaroslava Kallaba (3. září).¹³⁹ Den na to (5. září) byl svolán na následující týden sjezd tzv. moravského křídla Národní demokracie, kde se mělo rozhodnout „o nové orientační organizaci“ a „o společný postup s připravovanou národní stranou práce.“¹⁴⁰

V úterý 8. září se sjezd tzv. moravského křídla opravdu uskutečnil. Na tomto sjezdu byla kromě zpráv od Karla Engliše a Jaroslava Kallaba vyslyšena i zpráva od Jaroslava Stránského o přípravách k založení Národní strany práce. Byl také ustaven výbor, který se měl zabývat založením Národní strany práce a Jaroslav Stránský zaujal pozici místopředsedy tohoto výboru.¹⁴¹ O osm dní později, ve středu 16. září roku 1925 oficiálně vznikla Národní strana práce vydáním svého programového prohlášení. Tam patřil Jaroslav Stránský mezi 47 známých i méně známých osobností, kteří se pod toto programové prohlášení podepsali.¹⁴²

¹³³ PERNES, Jiří. Profesor v politice: Příklad Jaroslava Stránského. In: FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPIL, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 200. ISBN 80-7325-105-1.

¹³⁴ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, s.620. ISBN 80-7239-178-X.

¹³⁵ KLÍMA, Karel Zdeněk. Poznámky z týdne. *Lidové noviny*. 31. 8. 1925, **33**(433), 1. ISSN 1802-6265.

¹³⁶ og. Dr. Jaroslav Stránský vystoupil z národní demokracie. *Lidové noviny*. 4. 9. 1925, **33**(442), 2. ISSN 1802-6265.

¹³⁷ -r. Dr. Engliš se vzdal mandátu: a vystoupil z národně-demokratické strany. *Lidové noviny*. 3. 9. 1925, **33**(439), 2. ISSN 1802-6265.

¹³⁸ J. Odchod z národní demokracie. *Lidové noviny*. 3. 9. 1925, **33**(440), 2. ISSN 1802-6265.

¹³⁹ -r. Prof. dr. Jaroslav Kallab vystoupil z národní demokracie. *Lidové noviny*. 4. 9. 1925, **33**(476), 2. ISSN 1802-6265.

¹⁴⁰ og. Z národní demokracie vystupují dále... *Lidové noviny*. 5. 9. 1925, **33**(443), 2. ISSN 1802-6265.

¹⁴¹ Úř. Likvidace moravského sněmu národně-demokratického. *Lidové noviny*. 9. 9. 1925, **33**(450), 2. ISSN 1802-6265.

¹⁴² J. Programové prohlášení Národní strany práce. *Lidové noviny*. Praha, 16. 9. 1925, **33**(463), 2. ISSN 1802-6265.

Hned následující den (17. září) vychází od Jaroslava Stránského úvodník, ve kterém kritizuje předsedu Národní demokracie Karla Kramáře.¹⁴³ Jako jeden ze zakládajících členů Národní strany práce byl Jaroslav Stránský členem výkonného výboru a jezdil po celé Československé republice na ustavující sněmy strany, kde obvykle přednášel o jejím programu. Hned 17. září se v Praze účastnil jednání výkonného výboru strany.¹⁴⁴ Další den (18. září) se například účastnil vůbec prvního sjezdu Národní strany práce v Praze, kde také přednášel jejím o programu.¹⁴⁵ Dvacátého pátého září byl Jaroslav Stránský na schůzi Národní strany práce v Olomouci, kde znovu pronesl řeč, ve které se převážně soustředil na program nově vzniklé strany.¹⁴⁶ Pokračoval schůzemi ve Slavkově (28. září), kde se silně hlásil k Masarykovi a jeho odkazu,¹⁴⁷ v Hodoníně (2. října), kde kromě projevu o programu odpovídal politickým podporovatelům jiných stran na jejich otázky,¹⁴⁸ a v Bratislavě (4. října), kde v jeho více než hodinu dlouhé řeči například kritizoval stávající „Pětku“ koaličních stran.¹⁴⁹ Cestami po celé Československé republice pak strávil Jaroslav Stránský celý měsíc a půl až do voleb: například navštívil několik schůzí v Praze¹⁵⁰ po jedné v Ostravě,¹⁵¹ Českých Budějovicích,¹⁵² Brně,¹⁵³ Ústí nad Labem,¹⁵⁴ ale i na mnoha dalších místech.

Jaroslav Stránský samozřejmě za svoji stranu kandidoval. Pražská kandidátka, kde Stránský zaujal pozici lídra, se v Lidových novinách objevila 30. října 1925 v odpoledním

¹⁴³ STRÁNSKÝ, Jaroslav. Vzpomínka jako na zavalanou. *Lidové noviny*. 17. 9. 1925, **33**.(465), 1.. ISSN 1802-6265.

¹⁴⁴ Úř. Výkonný výbor národní strany práce. *Lidové noviny*. 18. 9. 1925, **33**.(467), 3. ISSN 1802-6265.

¹⁴⁵ B. Schůze národní strany práce v Praze. *Lidové noviny*. 19. 9. 1925, **33**.(469), 3. ISSN 1802-6265.

¹⁴⁶ p. Schůze Národní strany práce v Olomouci. *Lidové noviny*. 26. 9. 1925, **33**.(482), 3. ISSN 1802-6265.

¹⁴⁷ -r. Proč strana Masarykova.: Veřejná schůze Národní strany práce ve Slavkově. *Lidové noviny*. 29. 9. 1925, **33**.(486), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁴⁸ o. Schůze Národní strany práce v Hodoníně. *Lidové noviny*. 3. 10. 1925, **33**.(493), 3. ISSN 1802-6265.

¹⁴⁹ bh. Velká schůze Národní strany práce v Bratislavě. *Lidové noviny*. 5. 10. 1925, **33**.(496), 2. ISSN 1802-6265.

¹⁵⁰ Úř. Z národní strany práce. *Lidové noviny*. 6. 10. 1925, **33**.(498), 2. ISSN 1802-6265; B. Velký úspěch dra Jaroslava Stránského v Praze: Fiasko národních demokratů a sociálů. *Lidové noviny*. 14. 11. 1925, **33**.(569), 3. ISSN 1802-6265; L. Schůze národní strany práce v Praze: Velký úspěch nové strany a její akce. *Lidové noviny*. 2. 11. 1925, **33**.(546), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁵¹ la. Veřejná schůze národní strany práce v Mor. Ostravě. *Lidové noviny*. 12. 10. 1925, **33**.(509), 4. ISSN 1802-6265.

¹⁵² t. Schůze národní strany práce v Českých Budějovicích. *Lidové noviny*. 6. 11. 1925, **33**.(544), 2. ISSN 1802-6265.

¹⁵³ sh. Schůze národní strany práce v Brně. *Lidové noviny*. 7. 11. 1925, **33**.(556), 3. ISSN 1802-6265.

¹⁵⁴ t. Schůze národní strany práce: V Čechách. *Lidové noviny*. 10. 11. 1925, **33**.(562), 2. ISSN 1802-6265.

vydání. Stránský je zapsán jako: „*I. Dr. Jaroslav Stránský, docent Masarykovy university v Brně.*“¹⁵⁵

I přes Stránského snažení na po republice při kampani za Národní stranu práce, když se 15. listopadu uskutečnily volby, strana se do Národního shromáždění nedostala ani s jediným mandátem ani do jedné komory parlamentu. Ačkoliv Jaroslav Stránský pro svoji stranu udělal mnoho, Stránskému se nelíbilo časové vytížení při vytváření strany. Jak píše v knize *Člověk na Moravě v první polovině 20. století* Jiří Pernes: „*Platí to [že organizace strany si kladla na její vůdčí osobnosti stále větší nároky – pozn. autora] i o Jaroslavu Stránském, který musel politice věnovat pořád více času; nelíbilo se mu to, bránil se tomu a negativní dopady jeho postoje nepochybně patřily k faktorům, které negativně ovlivnily osudy nově vzniklé strany.*“¹⁵⁶

Devátého prosince, tedy zhruba po dvou týdnech po vyhlášení definitivních výsledků voleb, promluvil Jaroslav Stránský na schůzi Národní strany práce 9. prosince. Na této schůzi Stránský podrobně rozebíral výsledky voleb, porážku koalice, která se projevila nejen jejich ztrátou většiny, ale i nárůstem strany komunistické a nacionalistických a hovořil také o Švehlově vyjednávání o vládě.¹⁵⁷ Na jaře 1926 byl pak Jaroslav Stránský zvolen předsedou strany, a jím zůstal až do jejího zániku v roce 1930, kdy vstoupil do ČSNS.¹⁵⁸

Vliv, který měl Jaroslav Stránský na vznik Národní strany práce je nepopíratelný. Bez něho by strana pravděpodobně vůbec nevznikla, nebo by alespoň neměla takový úspěch, neboť by neměla přístup k Lidovým novinám, ale také Stránského snažení při projíždění republiky na kampani za svoji stranu také nepochybně mělo veliký dopad.

5. 1. 2. Arnošt Heinrich

Šéfredaktor deníku Lidové noviny v době vzniku Národní strany práce, Arnošt Heinrich se narodil 26. 12. 1880 v Praze. Žurnalistice se začal věnovat již za studií práv, které

¹⁵⁵ J. Do voleb: Kandidátky národní strany práce v Praze. *Lidové noviny*. Praha, 30. 10. 1925, **33**(542), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁵⁶ PERNES, Jiří. Profesor v politice: Příklad Jaroslava Stránského. In: FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILOV, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 201. ISBN 80-7325-105-1.

¹⁵⁷ D. K. Národní strana práce o politické situaci.: Velká schůze národní strany práce v Praze – Dr. Jaroslav Stránský o politické situaci. *Lidové noviny*. 10. 12. 1925, **33**(617), 2. ISSN 1802-6265.

¹⁵⁸ PERNES, Jiří. Profesor v politice: Příklad Jaroslava Stránského. In: FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILOV, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 203-205. ISBN 80-7325-105-1.

právě kvůli ní nedokončil. Své žurnalistické, ale i organizační schopnosti ukázal Arnošt Heinrich již v 19 letech, kdy se stal hlavním redaktorem časopisu Studentské směry. Dále působil v deníku Čas Jana Herbena (který také později vstoupil do Národní strany práce), ale s Herbenem se Heinrich nepohodl na několika věcech, včetně toho jak by se měl vést deník, a proto odešel. Potom nastoupil do týdeníku Česká stráž.¹⁵⁹ Prvního listopadu 1904 vstoupil Arnošt Heinrich do Lidových novin. U Adolfa Stránského, tehdy ještě majitele, se za něj přimluvil jak Jaroslav Stránský, se kterým se Heinrichem potkal na studiích práv, tak i samotný prezident Masaryk, který byl přesvědčen o jeho talentu.¹⁶⁰ Vstup Arnošta Heinricha měl na Lidové noviny pozitivní dopad, neboť díky jeho aktivitě se ke spolupráci s Lidovými novinami uchýlila spousta známých spisovatelů. Heinrichovi se také například podařilo přesvědčit Adolfa Stránského, aby se hlavním vydáním Lidových novin stalo to ranní, místo odpoledního.¹⁶¹ V prosinci 1909 Heinrich redakci opustil (převážně kvůli neshodám s šéfredaktorem Štěchovským¹⁶²), Stránskému se ale podařilo Heinricha přesvědčit, aby se vrátil, a to se skutečně stalo – v září 1910 Heinrich opět nastoupil, tentokrát ale jako vedoucí redaktor. V září roku 1919 se Heinrich stává šéfredaktorem.¹⁶³

Na rozvoji Lidových novin do podoby, jakou měly v roce 1925, měl Arnošt Heinrich obrovské zásluhy a velká část úspěchu tohoto deníku byla právě Heinrichovou zásluhou. Po válce se jej snažil vést nadstranickým směrem, dokonce se kvůli tomu dostával do sporů nejen s redaktory, ale i s Jaroslavem Stránským.¹⁶⁴ Do nově vznikající Národní strany práce Heinrich 16. září nevstoupil. Nebyl tak jako někteří jeho kolegové z redakce jako bratři Čapkové, Otakar Klusáček, K. Z. Klíma, Ferdinand Peroutka nebo majitel LN Jaroslav

¹⁵⁹ JERÁBEK, Miroslav. Novinář Havlíčkova ducha: Arnošt Heinrich. In: ZÍDEK, Petr et al. Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 65-66. ISBN 978-80-242-4507-2.

¹⁶⁰ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 21. ISBN 80-7106-056-9; JERÁBEK, Miroslav. Novinář Havlíčkova ducha: Arnošt Heinrich. In: ZÍDEK, Petr et al. Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 66. ISBN 978-80-242-4507-2.

¹⁶¹ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 27. ISBN 80-7106-056-9.

¹⁶² JERÁBEK, Miroslav. Novinář Havlíčkova ducha: Arnošt Heinrich. In: ZÍDEK, Petr et al. Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 66. ISBN 978-80-242-4507-2.

¹⁶³ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 37. ISBN 80-7106-056-9.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 81

Stránský podepsán pod programovým prohlášením.¹⁶⁵ Dokonce byl zpočátku proti angažovanosti Lidových novin v politice a porušení jejich nadstranickosti. Později ale svůj postoj obrátil a do vyhlášení definitivních výsledků voleb napsal 7 nedělních úvodníků.¹⁶⁶

Na Heinrichově žurnalistické tvorbě během předvolebního období lze i vyzorovat jeho vztah k Národní straně práce, respektive jeho pohled na angažovanost Lidových novin v její propagaci. Jak píše Jiří Pernes v knize Svět Lidových Novin: „*Heinrich zpočátku prudce nesouhlasil [s ustoupením nadstranickosti deníku – pozn. autora], pak ale změnil názor.*“¹⁶⁷ Zatímco ve svém posledním zářijovém úvodníku se Heinrich vyjadřuje pouze o stavu a poválečném vývoji demokracie v Československé republice,¹⁶⁸ na začátku dalšího měsíce – 4. října, se již ve svém úvodníku *Všenárodní koalice*, který pojednává o pravděpodobnosti koalice obsahující strany menšin, se pouští do kritiky stávající koalice Pětky a opatrně obhajuje Národní stranu práce proti výroky předsedy Československé národní demokracie Karla Kramáře.¹⁶⁹ V úvodníku *O tom Slovanství* poslední říjnovou neděli (25. 10.) už Heinrich věnuje kritice Kramáře, respektive kritice jeho pojetí slovanství, celý text.¹⁷⁰ Prvního listopadu můžeme již vidět v Heinrichově úvodníku *Máme kandidátky!* otevřené sympatie k Národní straně práce. Píše zde o tom, že strana musela na rozdíl od stran ostatních žádat své kandidáty, aby šli na její kandidátní listinu a dodává: „*Doufám, že to není jen mládím strany, ale že je to nový duch, který vnáší do politického života.*“¹⁷¹ Na tomto článku je již vidět i Heinrichova podpora Národní strany práce. Téměř všechny nedělní úvodníky v listopadu 1925 v Lidových novinách patřily Arnoštu Heinrichovi. Pokračoval tem úvodníkem *Politické programy* druhou listopadovou neděli (8. 11.). V tomto článku Heinrich opět velmi otevřeně brání Národní stranu práce, hlavně zde reaguje na kritiku, že nová strana má podobný program jako Československá národní demokracie.¹⁷² Další Heinrichův úvodník vyšel 15. listopadu, v den voleb. V tomto úvodníku autor optimisticky píše že, má naději, že se Národní strana

¹⁶⁵ J. Programové prohlášení Národní strany práce. *Lidové noviny*. Praha, 16. 9. 1925, 33(463), 2. ISSN 1802-6265.

¹⁶⁶ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 81. ISBN 80-7106-056-9; *Lidové noviny*. podzim 1925, 33. ISSN 1802-6265.

¹⁶⁷ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 81. ISBN 80-7106-056-9

¹⁶⁸ Viz. HEINRICH, Arnošt. Míň by bylo víc. *Lidové noviny*. 27. 9. 1925, 33.(484), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁶⁹ HEINRICH, Arnošt. Všenárodní koalice. *Lidové noviny*. 4. 10. 1925, 33.(495), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁷⁰ HEINRICH, Arnošt. O tom slovanství. *Lidové noviny*. 25. 10. 1925, 33.(534), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁷¹ HEINRICH, Arnošt. Máme kandidátky!. *Lidové noviny*. 1. 11. 1925, 33.(545), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁷² HEINRICH, Arnošt. Politické programy. *Lidové noviny*. 8. 11. 1925, 33.(558), 1. ISSN 1802-6265.

práce do sněmovny dostane a vytvoří tak dosud neexistující československou opozici ke koalici Pětky.¹⁷³ Ve volbách se Národní strana práce do sněmovny nedostala. Předposlední listopadovou neděli (22. 11.) píše Heinrich ve svém úvodníku o porážce strany, ale snaží se vyzdvihnout pozitiva výsledku, kterého strana dosáhla. Píše také o reakci národně-demokratického tisku na ztrátu velkého množství hlasů a celý článek má sdělit, že Národní strana práce a její myšlenky budou pokračovat, i když není ve sněmovně.¹⁷⁴

Za Národní stranu práce v parlamentních volbách nekandidoval. Ačkoliv ji podporoval, sám do politiky již znovu jít nechtěl. V letech 1919-1920 sice byl členem Revolučního národního shromáždění, ale dál v politické kariéře nepokračoval.¹⁷⁵

Roli, kterou sehrál Arnošt Heinrich v Lidových novinách za existence Národní strany práce, je velmi zajímavá. Šéfredaktor, který dlouhodobě zastával nadstranickost novin, v tomto svém přesvědčení dočasně polevil, a dokonce i sám psal na podporu této strany. Když ale později začal Jaroslav Stránský více zasahovat do dění Lidových novin, právě kvůli věcem týkajícím se Národní strany práce, vyostřilo to spory mezi Stránským a Heinrichem, který byl zvyklý na velkou míru volnosti ve své šéfredaktorské pozici a nesouhlasil, aby noviny dlouhodobě zůstaly stranickými, tak, že v lednu 1927 Heinrich redakci opustil.¹⁷⁶

5. 1. 3. Karel Čapek

Další osobnost, kterou je třeba zmínit, je český spisovatel Karel Čapek. Narodil se 9. ledna 1890 v Malých Svatoňovicích na severu Čech. Nejdříve studoval gymnázium v Hradci Králové, potom musel přestoupit na gymnázium v Brně (dnes třída Kpt. Jaroše). Vystudoval filosofii na Karlově univerzitě v Praze.¹⁷⁷ Do Lidových novin nastoupil spolu se

¹⁷³ HEINRICH, Arnošt. Dvanáctá. *Lidové noviny*. 15. 11. 1925, **33**.(571), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁷⁴ HEINRICH, Arnošt. Zase rozkolníkem. *Lidové noviny*. 22. 11. 1925, **33**.(585), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁷⁵ JEŘÁBEK, Miroslav. Novinář Havlíčkova ducha: Arnošt Heinrich. In: ZÍDEK, Petr et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 67. ISBN 978-80-242-4507-2.

¹⁷⁶ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 81. ISBN 80-7106-056-9.

¹⁷⁷ KLÍMA, Ivan. Spisovatel v novinách: Karel Čapek. In: ZÍDEK, Petr et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 80. ISBN 978-80-242-4507-2.

svým bratrem 1. dubna 1921.¹⁷⁸ Předtím pracovali oba bratři Čapkové pro Národní listy, ze kterých odešli, protože nesouhlasili s jejich zvýšenou mírou nacionalismu.¹⁷⁹

Karel Čapek se svými sympatiemi k Národní straně práce netajil. Ačkoliv v některých svých úvodnicích, které měl v Lidových novinách během období před volbami, nezmiňuje explicitně její jméno ani jednou, je docela jasné, že o ní mluví. Ve svých článcích hlavně brání vznik nové strany a důvody jejího vzniku a také kritizuje dosavadní politiku „Pětky“ koaličních stran.¹⁸⁰

Národní strana práce vznikla 16. 9. vydáním svého programového prohlášení. Pod tímto prohlášením byli oba Čapkové – Karel i Josef – podepsáni. První úvodník Karla Čapka po založení této nové strany vyšel o pět dní později – tedy 21. 9. V tomto úvodníku nazvaný „*Politikum*“ píše Čapek o svých důvodech s nesouhlasem s politikou provozovanou stávající koalicí: například se změnou volebního nebo tiskového zákona. V tomto článku také poprvé veřejně (mimo programové prohlášení) vyjadřuje svoji podporu Národní straně práce (ačkoliv ji přímo nejmenuje): „*Svěřiti svůj souhlas nové straně je jisté risiko; můžeme býti zklamáni; ale bez nějakého riska se v tomto světě nepodaří nic.*“¹⁸¹ V dalším Čapkově úvodníku *Proti tříštění* (vydaný 2. října) můžeme nalézt hlavně obranu Národní strany práce, respektive faktu, že je to strana vzniklá odštěpením z Československé národní demokracie. Následoval Čapkův úvodník z 11. října nazvaný *Co chci na té galéře?*, kde se autor bránil výroku Viktora Dyka (poslanec za ČsND). V tomto článku je dominantní kritika „stranického systému.“¹⁸² *Na několik stran* byl název dalšího jeho úvodníku z 27. října 1925, kde se nejdříve obhajoval proti kritice za své předchozí úvodníky a dále psal o nutnosti československé opoziční strany.¹⁸³

Oba bratři Čapkové se objevili na kandidátních listinách Národní strany práce, oba kandidovali v Praze, ale každý v jiném ze dvou nově rozdělených obvodů. Karel Čapek kandidoval ve volebním obvodu Praha B: „*20. Karel Čapek, spisovatel v Praze.*“, jeho bratr

¹⁷⁸ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 136. ISBN 80-7106-056-9.

¹⁷⁹ KLÍMA, Ivan. *Spisovatel v novinách: Karel Čapek*. In: ZÍDEK, Petr et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 79. ISBN 978-80-242-4507-2.

¹⁸⁰ Srov. ČAPEK, Karel. *Politikum*. *Lidové noviny*. 21. 9. 1925, **33**.(472), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁸¹ ČAPEK, Karel. *Politikum*. *Lidové noviny*. 21. 9. 1925, **33**.(472), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁸² ČAPEK, Karel. *Co chci na té galéře?*. *Lidové noviny*. 11. 10. 1925, **33**.(508), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁸³ ČAPEK, Karel. *Na několik stran*. *Lidové noviny*. 27. 10. 1925, **33**.(537), 1. ISSN 1802-6265.

Josef na stejné pozici ale ve volebním obvodu Praha A: „20. Josef Čapek, malíř v Praze.“¹⁸⁴ Z pozice obou bratrů na kandidátkách můžeme vidět, že ačkoliv chtěli Národní stranu práce podpořit, do sněmovny, nebo obecně do politiky, se dostat nechtěli.

5. 1. 4. Karel Zdeněk Klíma

Další významnou osobností, kterou zde tato práce zmíní, je novinář Karel Zdeněk Klíma, často podepisovaný jako „kazetka“ díky jeho iniciálám K. Z. K. Narodil se 3. října 1883 v Brně. Vystudoval První českou reálku v Brně, poté šel na studia zeměměřičství, tento obor ale nedokončil a po dvou letech odešel.¹⁸⁵ V roce 1903 vstoupil do Lidových novin¹⁸⁶ a stal se jejich vídeňským korespondentem. Na tomto místě zůstal celých 14 let do vzniku samostatné Československé republiky.¹⁸⁷ Od roku 1920 byl Karel Zdeněk Klíma šéfem nově otevřené redakce Lidových novin v Praze.¹⁸⁸

Karel Zdeněk Klíma podporoval Národní stranu práce již od začátku. Ve svých úvodnicích *Poznámky z týdne*, které psal téměř každé pondělí, můžeme často nalézt prvky konzistentní s programem Národní strany práce: např. její obrana proti kritice stranických novin¹⁸⁹ nebo kritika předsedy Československé národní demokracie Karla Kramáře.¹⁹⁰ V den vzniku strany, 16. září, se Klíma objevuje jako jedna z mnoha osobností podepsaných pod programovém prohlášení strany.¹⁹¹

Když se podíváme na úvodníky, které psal Klíma v období před volbami, zjistíme, že všechny jsou ve formátu *Poznámky z týdne*, které psal každé pondělí (s výjimkami –

¹⁸⁴ J. Do voleb: Kandidátky národní strany práce v Praze. *Lidové noviny*. Praha, 30. 10. 1925, **33**(542), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁸⁵ TOMEŠ, Josef. Tragický osud "Kazetky": Karel Zdeněk Klíma. In: ZÍDEK, Petr, et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 325. ISBN 978-80-242-4507-2.

¹⁸⁶ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 137. ISBN 80-7106-056-9.

¹⁸⁷ TOMEŠ, Josef. Tragický osud "Kazetky": Karel Zdeněk Klíma. In: ZÍDEK, Petr, et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 326. ISBN 978-80-242-4507-2.

¹⁸⁸ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 56. ISBN 80-7106-056-9.

¹⁸⁹ Viz. KLÍMA, Karel Zdeněk. *Poznámky z týdne*. *Lidové noviny*. 14. 9. 1925, **33**(459), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁹⁰ Viz. KLÍMA, Karel Zdeněk. *Poznámky z týdne*. *Lidové noviny*. 9. 11. 1925, **33**(559), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁹¹ J. Programové prohlášení Národní strany práce. *Lidové noviny*. Praha, 16. 9. 1925, **33**(463), 2. ISSN 1802-6265.

např. 28. září jsou psané Ferdinandem Peroutkou). Po volbách se potom objevily v Lidových novinách i Klímovy úvodníky, které nebyly *Poznámky z týdne*.

Národní stranu práce poprvé zmiňuje ve svém úvodníku 31. srpna, více než dva týdny před sjezdem tzv. moravského křídla Národní demokracie, kde byly oficiálně oznámeny přípravy k založení Národní strany práce. V tomto úvodníku Klíma zmiňuje útoky ostatních stranických deníků na tuto zatím ještě neoznámenou stranu, a věnuje se zde také kritice jejího jména a důvodů pro jeho zvolení.¹⁹² O týden později, 7. září psal Klíma v úvodníku o rezignaci Karla Kramáře na svůj poslanecký mandát a následnou vlnu vystupování z Československé národní demokracie. Další *Poznámky z týdne* vychází na 14. září – pouhé dva dny před vydáním programového prohlášení Národní strany práce. Tento úvodník Klíma začíná oznámením, že ten samý týden toto prohlášení vyjde. Dále se v něm věnuje prohlášení moravského zemského výboru Národní demokracie.¹⁹³ Další Klímův úvodník se v Lidových novinách objevil až na začátku dalšího měsíce – 5. října. Během října byly všechny pondělní *Poznámky z týdne* psané Klímou, a můžeme v nich často nalézt kritiku koalice, hlavně toho, jak se strany chovaly v období těsně před koncem parlamentu.¹⁹⁴ Například 26. října reaguje Klíma na tisk sociálních demokratů, který začal řešit státní zaměstnance a snažil se získat jejich podporu. Na to Klíma píše: „*Tu je ovšem historickou skutečností, že od letních měsíců strana sociálně-demokratická zajímala se o státní zaměstnance mnohem méně, nežli o cokoli jiného.*“ Tento Klímův článek je dobrým příkladem, který ukazuje jeho podporu Národní strany práce – vzhledem k tomu, že státní zaměstnanci byla, jak je zmíněno v kapitole 3. 2. této práce, jedna ze skupin, na které Národní strana práce cílila, je logické, že neměla zájem na tom, aby tato skupina volila sociální demokraty.¹⁹⁵ O volebních kampaních potom píše Klíma 2. listopadu. V tomto úvodníku se i zmínil o Národní straně práce negativně, když poukázal na její útoky proti osobám a říká, že je to proti jejím zásadám slušné politiky. Většina článku je ale o československých národních socialistech, a jejich kritice Stránského a nové strany.¹⁹⁶ V posledních *Poznámkách z týdne* před volbami (9. 11.) nejdříve kritizuje Karla Kramáře a potom se zaměřuje na koaliční politiku vůči státním zaměstnancům v posledních

¹⁹² KLÍMA, Karel Zdeněk. *Poznámky z týdne. Lidové noviny*. 31. 8. 1925, 33(433), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁹³ KLÍMA, Karel Zdeněk. *Poznámky z týdne. Lidové noviny*. 14. 9. 1925, 33(459), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁹⁴ KLÍMA, Karel Zdeněk. *Poznámky z týdne. Lidové noviny*. 5. 10. 1925, 33(496), 1. ISSN 1802-6265; KLÍMA, Karel Zdeněk. *Poznámky z týdne. Lidové noviny*. 12. 10. 1925, 33(509), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁹⁵ KLÍMA, Karel Zdeněk. *Poznámky z týdne. Lidové noviny*. 26. 10. 1925, 33(535), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁹⁶ KLÍMA, Karel Zdeněk. *Poznámky z týdne. Lidové noviny*. 2. 11. 1925, 33(546), 1. ISSN 1802-6265.

měsících. Tento úvodník je také docela ukázkový příklad podpory Národní strany práce, podobně jako v předchozím uvedeném příkladu.¹⁹⁷ Celých pět povolebních úvodníků (dva z toho jsou *Poznámky z týdne* 23. 11.¹⁹⁸ a 30.11.,¹⁹⁹ další jsou *Šrámkova epizoda* z 2. 12.,²⁰⁰ *Staronová krise* z 6. 12.²⁰¹ a *Vítězství poraženého Švehly* z 11. 12.²⁰²) věnuje Klíma hodnocení sestavování nové povolební koalice.

Ve volbách se Karel Zdeněk Klíma také objevil na kandidátní listině Národní strany práce, a to ve volebním obvodu Praha B na druhém místě: „2. K. Z. Klíma, šéfredaktor *Lidových novin v Praze*.“²⁰³

Silnou podporu Národní strany práce od Karla Zdeňka Klímy lze vyčíst nejen z jeho úvodníků, kde sice není podpora Národní straně práce přímo vyjadřována, a je zde spíše kritika k vládnoucí koalici, ale lze ji vidět i z umístění Klímy na pražské kandidátce. Na ní se totiž ocitl na druhém místě, na kterém není naprosto nereálné, že bude zvolen. To poukazuje na Klímovu ochotu za tuto novou stranu bojovat nejen v člancích, ale i přímo v politice.

5. 1. 5. Ferdinand Peroutka

Ačkoliv český spisovatel, dramatik a velmi významný novinář 1. pol minulého století Ferdinand Peroutka nebyl přímo v redakci *Lidových novin*, pracoval pro ně jako politický komentátor a ve sledovaném období před volbami roku 1925 pro ně napsal nemalé množství článků – proto je zde uveden. Narodil se 6. 2. 1895 v Praze. Svoji novinářskou činnost zahájil v časopise *Tribuna*. Na popud a s finanční podporou prezidenta T. G. Masaryka založil v roce 1923 Peroutka politickou revue *Přítomnost*.²⁰⁴ O rok později, v roce 1924 začal spolupracovat s *Lidovými novinami*.²⁰⁵

¹⁹⁷ KLÍMA, Karel Zdeněk. *Poznámky z týdne*. *Lidové noviny*. 9. 11. 1925, **33**(559), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁹⁸ KLÍMA, Karel Zdeněk. *Poznámky z týdne*. *Lidové noviny*. 23. 11. 1925, **33**(586), 1. ISSN 1802-6265.

¹⁹⁹ KLÍMA, Karel Zdeněk. *Poznámky z týdne*. *Lidové noviny*. 30. 11. 1925, **33**(599), 1. ISSN 1802-6265.

²⁰⁰ KLÍMA, Karel Zdeněk. *Šrámkova Epizoda*. *Lidové noviny*. 2. 12. 1925, **33**(603), 1. ISSN 1802-6265.

²⁰¹ KLÍMA, Karel Zdeněk. *Staronová krise*. *Lidové noviny*. 6. 12. 1925, **33**(611), 1. ISSN 1802-6265.

²⁰² KLÍMA, Karel Zdeněk. *Vítězství poraženého Švehly*. *Lidové noviny*. Praha, 11. 12. 1925, **33**(619), 1. ISSN 1802-6265.

²⁰³ J. Do voleb: Kandidátky národní strany práce v Praze. *Lidové noviny*. Praha, 30. 10. 1925, **33**(542), 1. ISSN 1802-6265.

²⁰⁴ ZÍDEK, Petr. Muž paradoxů: Ferdinand Peroutka. In: ZÍDEK, Petr et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knížní klub), 2014, s. 213. ISBN 978-80-242-4507-2.

²⁰⁵ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893 - 1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 136. ISBN 80-7106-056-9.

Národní stranu práce Ferdinand Peroutka od začátku podporoval. Jeho jméno se objevuje mezi podepsanými osobnostmi pod jejím programovým prohlášením, kterému i dal prostor ve své *Přítomnosti*.²⁰⁶ Peroutkova podpora této nové strany není vůbec překvapením, neboť strana se silně identifikovala s osobou Masaryka, na jehož popud Peroutka *Přítomnost* založil.²⁰⁷

Během předvolebního období napsal Peroutka hned několik článků, ve kterých podporoval názory Národní strany práce. První Peroutkův úvodník z tohoto období jsou *Poznámky z týdne*, úvodník obvykle psaný K. Z. Klímou. V tomto článku z 28. září 1925 Peroutka píše o útocích ostatních československých stran na E. Beneše a vyzdvihuje program Národní strany práce, hlavně boj proti tehdejšímu stranickému systému. Jako příklad používá i volební reformu, která omezila šance menších a nových stran dostat se do Národního shromáždění.²⁰⁸ (Peroutkovu kritiku na volební reformu můžeme nalézt již na konci května²⁰⁹ a poté na začátku července roku 1925²¹⁰). Kritikou volební reformy pokračuje Peroutka i v úvodníku *Částečná výchova k vlastenectví*, kde reaguje výrok předsedy ČsND Karla Kramáře. Peroutka argumentuje, že volební reforma, o které Kramář tvrdí že ji podporuje, protože je nutno „vychovati jej [československý národ - pozn. autora] k vlastenectví zákonem“, je koaličními stranami podporována jenom proto, že z Národní demokracie se odštěpilo její tzv. moravské křídlo a založilo Národní stranu práce a od agrárníků se odštěpila nová Československá strana agrární a konservativní.²¹¹ V dalších úvodnicích – *Sloužící nacionalismus* (24. 10.) a *Jakého vlastenectví potřebujeme* (31. 10.) – se Peroutka věnuje nacionalismu a vlastenectví, převážně kritizuje Československou národní demokracii a zabývá se vztahem Čechoslováků a Němců v republice.²¹² V dalším úvodníku *Jako před volbami* z 7. listopadu opět kritizuje převážně Národní demokracii, ale i národní socialisty

²⁰⁶ Srov. Programové prohlášení nár. strany práce. *Přítomnost*. Praha, 17. 9. 1925, **II.**(36.), 573-574.

²⁰⁷ ZÍDEK, Petr. Muž paradoxů: Ferdinand Peroutka. In: ZÍDEK, Petr et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 213. ISBN 978-80-242-4507-2.

²⁰⁸ PEROUTKA, Ferdinand. *Poznámky z týdne*. *Lidové noviny*. 28. 9. 1925, **33**(485), 1. ISSN 1802-6265.

²⁰⁹ PEROUTKA, Ferdinand. Volební reforma na obzoru. *Lidové noviny*. 26. 5. 1925, **33**(260), 1. ISSN 1802-6265; PEROUTKA, Ferdinand. O volební reformu. *Lidové noviny*. 28. 5. 1925, **33**(264), 1. ISSN 1802-6265.

²¹⁰ PEROUTKA, Ferdinand. Československou většinu ve státě. *Lidové noviny*. 8. 7. 1925, **33**(335), 1. ISSN 1802-6265.

²¹¹ PEROUTKA, Ferdinand. Částečná výchova k vlastenectví. *Lidové noviny*. 18. 10. 1925, **33**(521), 1. ISSN 1802-6265.

²¹² PEROUTKA, Ferdinand. Sloužící nacionalismus. *Lidové noviny*. 24. 10. 1925, **33**(532), 1. ISSN 1802-6265; PEROUTKA, Ferdinand. Jakého vlastenectví potřebujeme. *Lidové noviny*. 31. 10. 1925, **33**(543), 1. ISSN 1802-6265.

a v menší míře i sociální demokraty.²¹³ Tři dny před volbami (12. 11.) se v Lidových novinách objevil Peroutkův poslední předvolební úvodník s názvem *O našich stranách*. V tomto úvodníku se soustředí na všechny strany „Pětky“ – tedy na národní demokraty, agrárníky neboli Republikánskou stranu, zmíní i od nich nově odtrženou Čs. stranu agrární a konservativní, národní socialisty, sociální demokraty a lidovce. Peroutka jednotlivě rozebírá koaliční strany a poukazuje na jejich nedostatky.²¹⁴ Tento článek je dobrým příkladem souladu Peroutkových názorů s programem Národní strany práce, která se chtěla postavit do role „národní opozice.“²¹⁵

Stejně jako spoustu jiných osobností můžeme nalézt Ferdinanda Peroutku na kandidátce Národní strany práce v Praze. Peroutka kandidoval ve volebním obvodu Praha B na devatenáctém místě: „19. Ferdinand Peroutka, redaktor v Praze.“²¹⁶ V knize *Osobnosti Lidových novin* Petr Zídek píše, že Peroutka později litoval, že se svými články účastnil předvolební kampaně.²¹⁷

Podobně jako tomu je u Čapků, Ferdinand Peroutka pravděpodobně neměl žádný zájem dostat se do parlamentu a na kandidátce se objevil pouze z důvodu, aby stranu podpořil. Na jeho člancích, které napsal v předvolebním období, je naprosto jasně vidět Peroutkova identifikace s ideály Národní strany práce. Nejlepším důkazem toho je Peroutkův poslední předvolební úvodník z 12. 11.²¹⁸ To, že kampaně Peroutka později litoval, nic nemění na faktu, že se jí účastnil – i ve své revue *Přítomnost* dával Národní straně práce velký prostor.

5. 1. 6. Jiří Beneš

Další osobnost, která bude v této práci zmíněna, je Jiří Beneš. Jeho příjmení není pouze shoda jmen s tehdejším ministrem zahraničí Edvardem Benešem. Jiří Beneš byl totiž jeho synovcem.²¹⁹ V době vzniku Národní strany práce nebyl Jiří Beneš ještě součástí redakce

²¹³ F. P. Jako před volbami. *Lidové noviny*. 7. 11. 1925, 33(556), 1. ISSN 1802-6265.

²¹⁴ F. P. O našich stranách. *Lidové noviny*. 12. 11. 1925, 33(565), 1. ISSN 1802-6265.

²¹⁵ Srov. ČAPEK, Karel. Na několik stran. *Lidové noviny*. 27. 10. 1925, 33(537), 1. ISSN 1802-6265.

²¹⁶ J. Do voleb: Kandidátky národní strany práce v Praze. *Lidové noviny*. Praha, 30. 10. 1925, 33(542), 1. ISSN 1802-6265.

²¹⁷ ZÍDEK, Petr. Muž paradoxů: Ferdinand Peroutka. In: ZÍDEK, Petr et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, s. 214. ISBN 978-80-242-4507-2.

²¹⁸ F. P. O našich stranách. *Lidové noviny*. 12. 11. 1925, 33(565), 1. ISSN 1802-6265.

²¹⁹ Kritika Benešovy diplomacie. KLÍMEK, Antonín. *Boj o Hrad I. Hrad a Pětka: Vnitropolitický vývoj Československa 1918 - 1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Praha: Panevropa, 1996, s. 346. ISBN 80-85846-06-3.

Lidových novin, ale v období před volbami do novin přispěl několika články. Do Lidových novin vstoupil až v roce 1928, v té době byl zároveň v předsednictvu Národní strany práce.²²⁰ Jiří Beneš je mezi 47 osobnostmi, které podepsaly programové prohlášení Národní strany práce dne 16. září 1925.²²¹ Je zde uveden jako úplně první (neboť to bylo seřazeno abecedně), jako „*Jiří Beneš, tajemník*.“ (v roce 1925 byl tajemníkem pražského Odborového ústředí²²²).

Během předvolebního období měl Jiří Beneš v Lidových novinách několik odpoledních úvodníků. V těchto úvodnicích se věnuje převážně svému oboru – úřednictvu, respektive koaliční politice vůči státním zaměstnancům. Tyto koaliční strany, za jejich neochotu prosadit zákony, o které má úřednictvo zájem, kritizuje, hlavně potom Šrámkův nápad odebrat volební právo státním zaměstnancům. Na konci svých úvodníků se vždy zmíní o Národní straně práce, že souhlasí s jejím postojem k úřednictvu a že tento postoj ke státním zaměstnancům straně pomůže.²²³

5. 1. 7. Jaroslav Kallab

Profesor dr. Jaroslav Kallab se narodil v roce 1879. Vystudoval práva a ve sledovaném roce 1925 byl profesorem na Masarykově univerzitě (poději se stal jejím rektorem). Je to další zmíněný člověk, který nebyl redaktorem Lidových novin, ale často do nich přispíval se svými politickými úvodníky. Jaroslav Kallab se podílel na přípravě Národní strany práce již od začátku – to se můžeme dočíst v Moravském zemském archivu, v dopise Františka Šelepý Ferdinandu Peroutkovi ze 7. července, ve kterém Šelepa zmiňuje, že jej Kallab žádal, aby se o nové straně nedostalo zatím nic na veřejnost.²²⁴

Jaroslav Kallab napsal v době, kdy Národní strana práce vznikala a formovala se, několik úvodníků. V srpnu píše Kallab úvodník, ve kterém hodnotí tehdejší politickou situaci, koaliční politiku, nejistotu termínu voleb, ale hlavní myšlenkou tohoto článku je, že příčinou

²²⁰ Moravský zemský archiv v Brně (MZA), G426 (Lidové noviny Brno), kart. 87 - Dr. Jiří Beneš.

²²¹ J. Programové prohlášení Národní strany práce. *Lidové noviny*. Praha, 16. 9. 1925, **33**(463), 2. ISSN 1802-6265.

²²² ot. Veřejná schůze gážistů v Bratislavě. *Lidové noviny*. 21. 9. 1925, **33**(472), 2. ISSN 1802-6265.

²²³ Srov. BENEŠ, Jiří. Koalice a úředníci. *Lidové noviny*. 9. 10. 1925, **33**(505), 1. ISSN 1802-6265; Srov. BENEŠ, Jiří. Podmíněná směnka. *Lidové noviny*. 23. 10. 1925, **33**(531), 1. ISSN 1802-6265; Srov. BENEŠ, Jiří. Bankovní úřednictvo. *Lidové noviny*. 10. 11. 1925, **33**(562), 1. ISSN 1802-6265.

²²⁴ Moravský zemský archiv v Brně (MZA), G426 (Lidové noviny Brno), kart. 101 (Šelepa František), fol. 214.

té situace je nedostatečná „výchova ke státnosti“; to je zároveň název tohoto úvodníku a je tím myšlena politická kultura.²²⁵

Třetího září vystoupil Jaroslav Kallab z Československé národní demokracie.²²⁶ O tři dny později – 6. září – vyšel další Kallabův úvodník *Krise v národní demokracii*. Autor v tomto článku analyzuje důvody k takovému rozkladu strany a potom nastiňuje, co by měla nová strana vzešlá z takovéto situace dělat.²²⁷

Dále se Kallab zúčastnil schůze tzv. moravského křídla Československé národní demokracie, která se konala 8. 9. Zde byl zvolen předsedou výboru na přípravu Národní strany práce.²²⁸ Vzhledem k tomu, že profesor Kallab hrál jednu z klíčových rolí při zakládání Národní strany práce, tak je také samozřejmé, že ho nalezneme podepsaného pod programovým prohlášením strany jako: „*Jaroslav Kallab, profesor Masarykovy university*.“²²⁹

Na konci září se na stránkách Lidových novin objevuje další Kallabův úvodník. V tomto článku se věnuje problematice tehdejšího problému stranictví a jeho zakořenění v československé společnosti.²³⁰ Jako jeden ze zakládajících členů strany se během předvolebního období účastnil mnoha schůzí, které organizovala Národní strana práce, jako například schůze v Brně 12. října, na které bránil důvody k založení nové strany a kritizoval politiku stávajících politických stran.²³¹

Jaroslav Kallab se objevil na kandidátce své strany. Zaujal místo volebního lídra v Brně, uveden je jako: “*1. Jaroslav Kallab, profesor Masarykovy university, Brno.*“²³² Po oznámení prvních výsledků voleb do Národního shromáždění, kdy bylo jisté, že se Národní strana práce do sněmovny nedostala, napsal Jaroslav Kallab úvodník, který vyšel 17. listopadu. V tomto úvodníku s názvem *První pokus* píše o výsledku voleb, že se Národní

²²⁵ KALLAB, Jaroslav. Výchova k státnosti. *Lidové noviny*. 6. 8. 1925, 33(389), 1. ISSN 1802-6265.

²²⁶ -r. Prof. dr. Jaroslav Kallab vystoupil z národní demokracie. *Lidové noviny*. 4. 9. 1925, 33(476), 2. ISSN 1802-6265.

²²⁷ KALLAB, Jaroslav. Krise v národní demokracii. *Lidové noviny*. 6. 9. 1925, 33(445), 1. ISSN 1802-6265.

²²⁸ Úř. Likvidace moravského sněmu národně-demokratického. *Lidové noviny*. 9. 9. 1925, 33(450), 2. ISSN 1802-6265.

²²⁹ J. Programové prohlášení Národní strany práce. *Lidové noviny*. Praha, 16. 9. 1925, 33(463), 2. ISSN 1802-6265.

²³⁰ KALLAB, Jaroslav. Politické stranictví. *Lidové noviny*. 23. 9. 1925, 33(476), 1. ISSN 1802-6265.

²³¹ ej. Schůze národní stany práce v Brně. *Lidové noviny*. 13. 10. 1925, 33(511), 2-3. ISSN 1802-6265.

²³² -o. Kandidátní listina národní strany práce na Moravě. *Lidové noviny*. 31. 10. 1925, 33(543), 3. ISSN 1802-6265.

strana práce dostala blízko k dostání se do sněmovny, píše o příčinách jejího neúspěchu, který spatřuje hlavně v tom, že neměla čas na organizaci a nastiňuje její další postup.²³³

Role Jaroslava Kallaba při vzniku Národní strany práce byla zásadní. Patřil k malému počtu osob, se kterými Jaroslav Stránský spolupracoval během léta 1925 na přípravě nové strany. Podobně jako Stránský jezdil po sjezdech Národní strany práce a také byl jednou z předních osobností v její organizaci na Moravě.

5. 1. 8. Další osobnosti

Jednou z dalších osobností, kterou je na místě zmínit, je redaktor Lidových novin Otakar Klusáček. Zúčastnil se schůze tzv. moravského křídla Československé národní demokracie 8. září 1925, kde byl zvolen do funkce jednatele výboru, který měl připravit založení Národní strany práce.²³⁴ V den vzniku Národní strany práce jej můžeme nalézt, jako spoustu dalších osobností, podepsaného pod programovým prohlášením Národní strany práce jako: „*Otakar Klusáček, redaktor.*“²³⁵ Po jejím vzniku 16. září 1925 se stal jednatelem Národní strany práce ve volební župě brněnské, jak lze vyčíst z oznámení schůzí Národní strany práce v Lidových novinách např. 1.²³⁶ nebo 3. listopadu.²³⁷ Po volbách pak na některých schůzích Národní strany práce podával Klusáček zprávy „*o dalším postupu [Národní strany práce – pozn. autora] v župě, okresích a obcích.*“²³⁸

Další osoba, kterou zde zmíníme je Václav Verunáč. Ačkoliv nebyl novinář, a ani nebyl zaměstnán v Lidových novinách, do Lidových novin několikrát v období před volbami přispěl úvodníky. Vzděláním byl chemik a ekonom, a většina jeho úvodníků byla ekonomického rázu, nikoli politického.²³⁹ Stojí ale v této práci za zmínku, neboť několikrát projevil podporu Národní straně práce. Byl jednou z osobností, které se podepsaly pod programové prohlášení Národní strany práce 16. září 1925 (zde je uveden jako:

²³³ KALLAB, Jaroslav. První pokus. *Lidové noviny*. 17. 11. 1925, **33**(575), 1. ISSN 1802-6265.

²³⁴ Úř. Likvidace moravského sněmu národně-demokratického. *Lidové noviny*. 9. 9. 1925, **33**(450), 2. ISSN 1802-6265.

²³⁵ J. Programové prohlášení Národní strany práce. *Lidové noviny*. Praha, 16. 9. 1925, **33**(463), 2. ISSN 1802-6265.

²³⁶ Srov. *Lidové noviny*. 1. 11. 1925, **33**(545). ISSN 1802-6265.

²³⁷ Srov. *Lidové noviny*. 3. 11. 1925, **33**(548). ISSN 1802-6265.

²³⁸ Z národní strany práce. *Lidové noviny*. 8. 12. 1925, **33**(614), 4.. ISSN 1802-6265; o. Schůze národní strany práce v Uherském Hradišti. *Lidové noviny*. 21. 12. 1925, **33**(637), 3.. ISSN 1802-6265.

²³⁹ Viz. VERUNÁČ, Václav. Trhy a odbyty. *Lidové noviny*. 7. 10. 1925, **33**(500), 1.. ISSN 1802-6265.

„Václav Verunáč, docent vysokého učení technického.“²⁴⁰). Pochvalně se pak o Národní straně práce ještě zmiňuje ve svém úvodníku, že „jako žádná jiná z politických stran položila důraz na úzkou spojitost svých institucí s odbornými, vědeckými tělesy, při čemž zvláště upozornila na význam problému práce.“²⁴¹

Další zmínku si zde zaslouží profesor dr. Karel Engliš. Tento ekonom, politik, první rektor Masarykovy university a několikanásobný ministr financí se narodil v roce 1880. Do Lidových novin velmi pravidelně přispíval úvodníky. Tyto úvodníky byly povětšinou ekonomického nebo politického rázu. Během léta 1925 napsal dva úvodníky s politickou tematikou. V úvodníku *Strana a poslanec* se věnuje problému stranického systému,²⁴² v dalším úvodníku *Skok do tmy* píše o dopadech možného předčasného rozpuštění sněmovny.²⁴³ Další Englišův politický úvodník *Demokracie – toť odpovědnost* z 9. října se zabývá stavem demokracie v Československé republice, soustředí se zde opět na problém stranictví a vyjadřuje obavy z volební reformy, protože omezí hlavně vznik nových stran.²⁴⁴ Obsahy politických úvodníků Karla Engliše jsou napsány v podobném tónu a se stejnými obavami, jako spousta textů od Národní strany práce.

5. 2. Prostor Národní strany práce v Lidových novinách

Další příklad, na kterém můžeme vidět sílu vlivu redakce Lidových novin při vzniku a v tomto případě hlavně formování Národní strany práce, je publicita, kterou strana dostávala v Lidových novinách. Když teď pomineme obsah článků, které LN zveřejňovaly a který byl často orientovaný proti ostatním (hlavně koaličním) stranám, a podíváme se třeba na reklamy a inzercce v Lidových novinách, i zde můžeme jasně vidět, že tento deník nebyl vůbec nestranný. Strana jako jediná měla v Lidových novinách oznámení o svých nadcházejících schůzích,²⁴⁵ od 4. listopadu vždy na druhé straně v některých ranních vydání byl nahoře rámeček říkající: „Národní strana práce má kandidátku č. 12.“²⁴⁶ Od osmého listopadu se v Lidových novinách několikrát objevil větší (zabírající dva sloupce), či menší (zabírající

²⁴⁰ J. Programové prohlášení Národní strany práce. *Lidové noviny*. Praha, 16. 9. 1925, **33**(463), 2. ISSN 1802-6265.

²⁴¹ VERUNÁČ, Václav. Organizace práce: (K významu československé práce na poli mezinárodním.). *Lidové noviny*. 3.11. 1925, **33**(549), 1.. ISSN 1802-6265.

²⁴² ENGLIŠ, Karel. Strana a poslanec. *Lidové noviny*. 15. 7. 1925, **33**(348), 1.. ISSN 1802-6265.

²⁴³ ENGLIŠ, Karel. Skok do tmy. *Lidové noviny*. 15. 8. 1925, **33**(406), 1.. ISSN 1802-6265.

²⁴⁴ ENGLIŠ, Karel. Demokracie – toť odpovědnost. *Lidové noviny*. 9. 10. 1925, **33**(504), 1.. ISSN 1802-6265.

²⁴⁵ Srov. *Lidové noviny*. 4. 11. 1925, **33**(550), str. 4. ISSN 1802-6265.

²⁴⁶ Srov. *Lidové noviny*. 4. 11. 1925, **33**(550), str. 2. ISSN 1802-6265.

pouze jeden) čtverec, vzkazující: „*Naše taktika: Slušné stranictví. Náš program; Nebát se a nekrást! Náš vzor: T. G. Masaryk. Naše kandidátka číslo 12. Národní strana práce.*“ Text v tomto čtverci se s každou větou zvětšoval a čtverec (pouze ve větším provedení) byl na okraji lemovaný opakujícím se číslem 12.²⁴⁷

Ale i z hlediska obsahu článků můžeme vidět, jak byla Národní strana práce velmi zvýhodněna. Během předvolebního období nenajdeme článek, který by byl nějak celkově negativní vůči Národní straně práce. Právě naopak je většina úvodníků (které se týkají domácí politické situace) napsána pochvalně vůči Národní straně práce, nebo aspoň kriticky vůči tehdejší politické situaci či politice vykonávané koaliční „Pětkou“. Podstatná část z těchto úvodníků je zároveň napsána osobami, které se buď později objevily na kandidátních listinách Národní strany práce (např. K. Čapek, J. Kallab, K. Z. Klíma, F. Peroutka), nebo stranu aspoň podporovaly (např. A. Heinrich, V. Verunáč).²⁴⁸

Dalším příkladem, kde můžeme sledovat nerovnoměrné poskytování prostoru politickým stranám v Lidových novinách, jsou zprávy ze schůzí politických stran. V tomto ohledu měla Národní strana práce v Lidových novinách také obrovskou výhodu oproti ostatním stranám. Výše jsou již zmíněny oznámení o nadcházejících schůzích, ale význačný prostor byl dán i zprávám a projevům ze schůzí, které se již odehrály – hlavně na začátku kampaně, tedy v září a na začátku října.²⁴⁹

²⁴⁷ Viz. *Lidové noviny*. 8. 11. 1925, **33**.(558), str. 3. ISSN 1802-6265; Viz. *Lidové noviny*. 9. 11. 1925, **33**.(560), str.3. ISSN 1802-6265.

²⁴⁸ *Lidové noviny*. podzim 1925, **33**. ISSN 1802-6265.

²⁴⁹ B. Schůze národní strany práce v Praze. *Lidové noviny*. 19. 9. 1925, **33**(469), 3.. ISSN 1802-6265; p. Schůze Národní strany práce v Olomouci. *Lidové noviny*. 26. 9. 1925, **33**(482), 3.. ISSN 1802-6265; o. Schůze národní strany práce v Hodoníně. *Lidové noviny*. 3. 10. 1925, **33**(493), 3.. ISSN 1802-6265.

6. Závěr

Jak již bylo několikrát v této práci zmíněno, role, kterou sehrála redakce, a osoby s ní úzce spolupracující, při vzniku Národní strany práce, byla velká. Můžeme pouze spekulovat, zdali by strana nebyť redakce – hlavně Jaroslava Stránského – vůbec vznikla. Ale i kdyby ano, bez vlivu Lidových novin a jejich osobností by rozhodně nedosáhla tak vysokého volebního výsledku. Národní straně práce se sice podařilo částečně využít vlivu, kterým Lidové noviny disponovaly, ale ne dostatečně na to, aby se dostala do Národního shromáždění. Stránský a jeho strana si již tehdy dobře uvědomovali jakou sílu mají média – v éře první republiky to byl především tisk – a dokázali toho docela dobře využít. Ale ani síla velmi rozšířených a vlivných československých novin této straně nepomohla oslovit dostatečně velkou skupinu lidí.

To, že se Národní strana práce do parlamentu nedostala, je sice z velké části důsledek reformy volebního zákona, která byla přijata nedlouho před volbami, ale strana samotná neměla moc velkou šanci ve volbách nějak zásadně uspět. Velká část její kampaně byla založená na kritice politické kultury, tehdejšího stranického systému, a hlavně politiky provozované koaličními stranami. To způsobilo, že na Národní stranu práce útočily ve svém tisku všechny koaliční strany, neboť v ní viděly hrozbu pro tehdejší politický systém, kterého byly součástí. Struktura politického programu této nově vzniklé strany odrážela její snahu zaměřit se hlavně na tehdejší inteligenci, převážně pak úřednictvo. Program nebyl moc podrobný a jak je výše zmíněno byl velmi orientovaný na kritiku politické kultury a koalice. Oslovoval tak převážně skupiny, pro které, v jejich očích, stávající koalice nic neudělala, a části inteligence, která si představovala, že politická kultura ve vysoké politice má vypadat jinak.

Role redakce Lidových novin, novin samotných a osob s nimi úzce spolupracujících, byla pro vznik a následné formování Národní strany práce klíčová. Ale strana samotná byla spíše jen dalším politickým experimentem skupiny lidí, složené z velké části ze známých osobností a novinářů, kteří se domnívali, že se jim podaří získat voliče a změnit politiku bez většího zázemí a podrobnějšího programu na základě kritiky politických poměrů.

7. Seznam použitých pramenů a literatury

Primární zdroje:

Moravský zemský archiv v Brně:

G426 (Lidové noviny Brno), kart. 87 (Dr. Jiří Beneš.)

G426 (Lidové Noviny Brno), kart. 100 (Stránský Jar. Dr. (K. Z. Klímovi))

G426 (Lidové noviny Brno), kart. 101 (František Šelepa)

Digitální knihovna:

Lidové noviny. *Digitální knihovna* [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné z:
www.digitalniknihovna.cz

Národní listy. *Digitální knihovna* [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné z:
www.digitalniknihovna.cz

Český statistický úřad:

Volby do Národního shromáždění - 1920 až 1935. *Český statistický úřad* [online]. Dostupné z: www.czso.cz

Přítomnost: společenská revue:

Přítomnost. *Archiv všech čísel od roku 1924* [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné z www.pritomnost.cz

Literatura:

FASORA, Lukáš; HANUŠ, Jiří; MALÍŘ, Jiří; VYKOUPILO, Libor, et al. *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, 504 s. ISBN 80-7325-105-1.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938), Díl první: Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Druhé, opravené vydání. Praha: Libri, 2003, 576 s. ISBN 80-7277-195-7.

KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad I. Hrad a Pětka: Vnitropolitický vývoj Československa 1918 - 1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Praha: Panevropa, 1996, 432 s. ISBN 80-85846-06-3.

KLÍMEK, Antonín, et al. *Velké dějiny zemí koruny české XIII*. Praha: Paseka, 2000, 824 s. ISBN 80-7185-328-3.

MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK, et al. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 1. díl 1861-1938*. Brno: DOPLNĚK, 2005, 1024 s. ISBN 80-7239-178-X.

PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893-1993: Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, 144 s. ISBN 80-7106-056-9.

ŠIRŮČKOVÁ, Erika. *Parlamentní volby 1925*. Praha, 2013, 71 s. Diplomová práce. Karlova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav politologie. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Michal Pehr, Ph. D.

ZÁPOTOCKÝ, Jan. *Lidové noviny jako nástroj politické komunikace Národní strany práce v letech 1925-1930*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2009. 49 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Sekera, Ph.D.

ZÍDEK, Petr, et al. *Osobnosti Lidových novin: Životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník 1893-1889*. Praha: Universum (Knižní klub), 2014, 368 s. ISBN 978-80-242-4507-2.

8. Seznam použitých zkratk

BdL	Bund der Landwirte (Svaz zemědělců)
ČSDSD	Československá sociálně-demokratická strana dělnická
ČSL	Československá strana lidová
ČsND	Československá národní demokracie
ČSNS	Československá strana národně-socialistická
ČŽOSS	Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská
DCV	Deutsche Christlichsoziale Volkspartei (<i>Německá křesťansko-sociální strana lidová</i>)
DNP	Deutsche Nationalpartei (Německá nacionální strana)
DNSAP	Deutsche Nationalsozialistische Arbeiterpartei (Německá nacionálně socialistická dělnická strana)
DSDAP	Deutsche sozialdemokratische arbeitlerpartei in der Tschechoslowakischen republik (Německá sociálně demokratická strana dělnická v Československé republice)
Fol.	Folio
HSES	Hlinkova slovenská ľudová strana (Hlinkova slovenská lidová strana)
Kart.	Karton
KSČ	Komunistická strana Československa
LN	Lidové noviny
NSP	Národní strana práce
RSZML	Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu